

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1926.

Första kammaren.

Nr 11.

Lördagen den 20 februari.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.; och dess förhandlingar leddes av herr förste vice talmannen.

Sedan kamrarna stannat i olika beslut angående sammansatta stats- och jordbruksutskottets i utlåtande nr 1 punkten 1 gjorda hemställan beträffande Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen framställda förslag angående löne-reglering för vissa professorer m. fl. ävensom åtskilliga i ämnet väckta motioner, företogs nu jämlikt § 65 riksdagsordningen omröstning över följande av samma utskott i dess memorial nr 3 föreslagna samt av båda kamrarna godkända voteringsproposition:

Den, som i likhet med första kammaren vill, att riksdagen må avslå utskottets hemställan, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen, i likhet med andra kammaren, beslutat,

a) att avlöningsreglementet för befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande den civila statsförvaltningen, skall med undantag dock för de tilläggsbestämmelser eller avvikelser från avlöningsreglementet, varom beslut kan komma att fattas av 1926 års riksdag, äga tillämpning å följande befattningshavare:

föreståndare vid statens bakteriologiska laboratorium,
föreståndare vid statens rättskemiska laboratorium,
professor och avdelningsföreståndare vid naturhistoriska riksmuseet,
professor vid tekniska högskolan,
avdelningsföreståndare vid centralanstalten för försöksväsendet på jordbruks-
området,
professor vid veterinärhögskolan,
föreståndare vid statens veterinärbakteriologiska anstalt,
professor vid skogshögskolan, och
avdelningsföreståndare vid statens skogsforsöksanstalt,

b) att i a) omnämnd befattningshavare skall hänföras till avlöningsreglemen-
tets lönegrad B 30.

Sedan efter given varsel kammarens ledamöter intagit sina platser och vote-
ringspropositionen upplästs, verkställdes omröstningen medelst namnupprop; och
befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 69;

Nej — 53.

Efter det protokoll över omröstningen blivit uppsatt, justerat och avsänt till andra kammaren, ankom därifrån ett protokollsutdrag, nr 201, som upplästes och varav inhämtades, att omröstningen därstädes utfallit med 43 ja och 142 nej, samt att båda kamrarnas sammanräknade röster befunnits utgöra 112 ja och 195 nej, vadan beslut i frågan blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med nej-propositionen.

Herr förste vice talmannen yttrade, att han efter samråd med andra kammarens talman finge föreslå, det första kammaren ville besluta att vid sammanträde lördagen den 27 innevarande månad företaga val av valmän och suppleanter för utseende av dels fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret, dels ock suppleanter för riksdagens fullmäktige i nämnda bank och kontor.

Herr **andre vice talmannen** erhöll ordet och anförde: I anslutning till det nu fattade beslutet tillåter jag mig hemställa, att suppleanternas antal måtte bestämmas till tio.

Denna hemställan bifölles.

Upplästes och lades till handlingarna följande till kammaren inkomna protokoll:

År 1926 den 19 februari sammanträdde kamrarnas valmän för att utse revisorer och revisorssuppleanter för granskning av riksbankens avdelningskontors i orterna räkenskaper och förvaltning; och befunnos efter valens slut hava blivit utsedda till

revisorer:

vid kontoret i Göteborg

herr <i>Dahlström, A.</i> , expeditionsföreståndare, Göteborg,	med 32 röster,
» <i>Neiglick, Fritz</i> , kapten, Göteborg,	» 32 » ,
» <i>d'Orchimont, F.</i> , f. d. handlande, Floda,	» 32 » ,
» <i>Larsson, L.</i> , landstingsman, Huveröd,	» 32 » ;

vid kontoret i Malmö

herr <i>Wikborn, N.</i> , lantbrukare, Arrie, Månstorp,	med 32 röster,
» <i>Cavalli, Gustaf</i> , överstelöjtnant, Malmö,	» 32 » ,
» <i>Johansson, P. A.</i> , direktör, Malmö,	» 32 » ,
» <i>Persson, Alfred</i> , lantbrukare, Vadensjö,	» 32 » ;

vid kontoret i Falun

herr <i>Olsson, Ahlmans Olof</i> , f. d. riksdagsman, Insjön,	med 32 röster,
» <i>Skarstedt, W.</i> , f. d. riksdagsman, Falun,	» 32 » ;
» <i>Sandström, Carl</i> , kamrer, Falun,	» 32 » ,
» <i>Backelin, H.</i> , landstingsman, Falun,	» 32 » ;

vid kontoret i Gävle

herr <i>Hållander, Alb.</i> , handelsföreståndare, Gävle,	med 32 röster,
» <i>Lindblom, Edw.</i> , handlande, Gävle,	» 32 » ,
» <i>Nygren, G.</i> , konduktör, Gävle,	» 32 » ,
» <i>Nyberg, N. A.</i> , trävaruhandlare, Gävle,	» 32 » ;

vid kontoret i Halmstad

herr <i>Linder, J. R.</i> , skollärare, Tvååker,	med 32 röster,
» <i>Brodin, O.</i> , direktör, Halmstad,	» 32 » ,
» <i>Jönsson, C. B.</i> , f. d. riksdagsman, Röinge,	» 32 » ,
» <i>Svensson, Gustav</i> , skomakaremästare, Slöinge,	» 32 » ;

vid kontoret i Härnösand

herr <i>Berglund, Enar</i> , landstingsman, Strömnäs,	med 32 röster,
» <i>Törner, A.</i> , direktör, Härnösand,	» 32 » ,
» <i>Hallin, E.</i> , kassör, Örnsköldsvik,	» 32 » ,
» <i>Hesse, Samuel</i> , advokat, Härnösand,	» 32 » ;

vid kontoret i Jönköping

herr <i>Johansson, Edvard</i> , landstingsman, Häradsköp, Skillingaryd,	med 32 röster,
» <i>Andrén, Fredrik</i> , ingenjör, Jönköping,	» 32 » ,
» <i>Jonsson, Johan</i> , landstingsman, Norrahammar,	» 32 » ,
» <i>Pettersson, J. Aug.</i> , landstingsman, Huskvarna,	» 32 » ;

vid kontoret i Kalmar

herr <i>Nilsson, V.</i> , rostmästare, Kalmar,	med 32 röster,
» <i>Wickbom, J. A. O.</i> , rektor, Kalmar,	» 32 » ,
» <i>Modéer, Seth</i> , handlande, Mönsterås,	» 32 » ,
» <i>Olsson, John</i> , skräddare, Kalmar,	» 32 » ;

vid kontoret i Karlskrona

herr <i>Rydén, Magnus</i> , förste marinintendent, Karlskrona,	med 32 röster,
» <i>Appelkvist, Caspar</i> , handelsföreståndare, Ronneby,	» 32 » ,
» <i>Lundblad, Hj.</i> , kyrkoherde, Hällaryd,	» 32 » ,
» <i>Berg, Robert</i> , f. d. riksdagsman, Karlskrona,	» 32 » ;

vid kontoret i Karlstad

herr <i>Berg, N. A:son</i> , f. d. riksdagsman, Munkfors,	med 32 röster,
» <i>Göthberg, A. H.</i> , f. d. riksdagsman, Munkfors,	» 32 » ,
» <i>Mossberg, Gustaf</i> , handlande, Framnäs, Blomskog,	» 32 » ,
» <i>Huss, R.</i> , major, Karlstad,	» 32 » ;

vid kontoret i Kristianstad

herr <i>Svensson, M.</i> , kontorsbiträde, Kristianstad,	med 32 röster,
» <i>Wingren, H.</i> , kamrer, Kristianstad,	» 32 » ,
» <i>Jönsson, Sven</i> , f. d. riksdagsman, Fridhill,	» 32 » ,
» <i>Pehrsson, John</i> , handlande, Osby,	» 32 » ;

vid kontoret i Linköping

herr <i>Träff, J. A.</i> , f. d. riksdagsman, Mjölby,	med 32 röster,
friherre <i>Hermelin, Gösta</i> , Ulvåsa,	» 32 » ,
herr <i>Hanzén, J.</i> , redaktör, Linköping,	» 32 » ,
» <i>Rydén, C.</i> , järnvägskontrollör, Linköping,	» 32 » ;

vid kontoret i Luleå

herr <i>Bexell, Albert</i> , stadsfogde, Luleå,	med 32 röster,
» <i>Lindqvist, Melker</i> , grosshandlare, Luleå,	» 32 » ,
» <i>Bäckström, Amandus</i> , kommissionär, Öjebyn,	» 32 » ,
» <i>Sandström, Robert</i> , handlande, Gammelstad,	» 32 » ;

vid kontoret i Mariestad

herr <i>Bolin, J. Z.</i> , skollärare, Fyrunga,	med 32 röster,
» <i>Wallin, Erik</i> , handelsföreståndare, Lidköping,	» 32 » ,
» <i>Johansson, Alf</i> , lantbrukare, Ramborps, Låstad,	» 32 » ,
» <i>Andersson, Justus</i> , kommunalordförande, Karlsborg,	» 32 » ;

vid kontoret i Norrköping

herr <i>Eriksson, Karl</i> , f. d. riksdagsman, Lundby, Okna,	med 32 röster,
» <i>Lagerbäck, E. A.</i> , kassör, Norrköping,	» 32 » ,
» <i>Eriksson, Josef</i> , f. d. riksdagsman, Finspång,	» 32 » ,
» <i>Jonsson, Edvard</i> , inspektor, Fiskeby,	» 32 » ;

vid kontoret i Nyköping

herr <i>Fant, Gunnar</i> , borgmästare, Nyköping,	med 32 röster,
» <i>Strutz, O.</i> , f. d. riksdagsman, Katrineholm,	» 32 » ,
» <i>Lundbom, Erik</i> , f. d. riksdagsman, Stigtomta,	» 32 » ,
» <i>Giertz, Ivan</i> , förvaltare, Blacksta by, Vadsbro,	» 32 » ;

vid kontoret i Sundsvall

herr <i>Gustafsson, Gid.</i> , redaktionssekreterare, Sundsvall,	med 32 röster,
» <i>Carlström, L. W.</i> , bageriföreståndare, Sundsvall,	» 32 » ,
» <i>Thor, C. G.</i> , förvaltare, Nedansjö,	» 32 » ,
» <i>Karlsson, Rob.</i> , f. d. riksdagsman, Gasabäck, Söråker,	» 32 » ;

vid kontoret i Umeå

herr <i>Lagerkvist, Emil</i> , f. d. riksdagsman, Skellefteå,	med 32 röster,
» <i>Ålund, W.</i> , jägmästare, Umeå,	» 32 » ,
» <i>Nilsson, O. A.</i> , fanjunkare, Umeå,	» 32 » ,
» <i>Sävsten, Emil</i> , landstingsman, Sävar, Umeå,	» 32 » ;

vid kontoret i Uppsala

herr <i>Wiklund, Gustaf</i> , akademibokhallare, Uppsala,	med 32 röster,
» <i>Tapper, K.</i> , landstingsman, Uppsala,	» 32 » ,
» <i>Jansson, Hugo</i> , disponent, Uppsala,	» 32 » ,
» <i>Lundqvist, C. O.</i> , f. d. riksdagsman, Baggarbo, Skokloster,	» 32 » ;

vid kontoret i Visby

friherre <i>Kruuse af Verchou, H.</i> , major, Tingstäde,	med 32 röster,
herr <i>Larsson, K. L. J.</i> , f. d. riksdagsman, Bondarve,	» 32 » ,
» <i>Kahlström, K.</i> , f. d. riksdagsman, L:a Atlings, Atlingbo,	» 32 » ,
» <i>Bastholm, G.</i> , lokomotivförare, Visby,	» 32 » ;

vid kontoret i Vänersborg

herr <i>Björklund, E.</i> , jägmästare, Vänersborg,	med 32 röster,
» <i>Lindkvist, G. E.</i> , landstingsman, Åmål,	» 32 » ,
» <i>Berggren, Gustaf</i> , stationskarl, Åmål,	» 32 » ,
» <i>Bergström, Arvid</i> , handlande, Vänersborg,	» 32 » ;

vid kontoret i Västerås

greve <i>Cronstedt, F. W.</i> , Fullerö, Västerås,	med 32 röster,
herr <i>Robsahm, G. W. T.</i> , kapten, Västerås,	» 32 » ,
» <i>Lindgren, Gustaf</i> , f. d. riksdagsman, Islingby,	» 32 » ,
» <i>Zander, J. A.</i> , handelsföreståndare, Västerås,	» 32 » ;

vid kontoret i Våxjö

herr <i>Ljungkvist, J. M.</i> , garvare, Våxjö,	med 32 röster,
» <i>Johansson, G. W.</i> , hemmansägare, Östad, Täckaregård, Väckelsång,	» 32 » ,
» <i>Hultin, Gustaf</i> , lokomotivförare, Älmhult,	» 32 » ,
» <i>Lindahl, Ernst</i> , lantbrukare, Lagan,	» 32 » ,

vid kontoret i Örebro

herr <i>von Hofsten, H. R.</i> , major, Örebro,	med 32 röster,
» <i>Gustafsson, Arv.</i> , kassör, Örebro,	» 32 » ,
» <i>Åqvist, Torsten</i> , direktör, Örebro,	» 32 » ,
» <i>Cederlund, C. F.</i> , affärschef, Örebro,	» 32 » ;

vid kontoret i Östersund

herr <i>Mattsson, Anders</i> , lasarettssyssloman, Östersund,	med 32 röster,
» <i>Olsson, Per</i> , mejeridisponent, Östersund,	» 32 » ,
» <i>Roman, P. G.</i> , häradsskrivare, Östersund,	» 32 » ,
» <i>Olsson, O. P.</i> , affärschef, Östersund,	» 32 » ;

suppleanter:*vid kontoret i Göteborg*

herr <i>Rodhe, C. W.</i> , överstelöjtnant, Göteborg,	med 26 röster,
» <i>Hjort, Gustaf</i> , direktör, Göteborg,	» 26 » ,
» <i>Börjesson, L. A.</i> , sjukkasseexpeditör, Göteborg,	» 26 » ,
» <i>Ljungberg, Axel</i> , f. d. riksdagsman, Lysekil,	» 26 » ;

vid kontoret i Malmö

herr <i>von Porat, Wilhelm</i> , överstelöjtnant, Lund,	med 26 röster,
» <i>Rosén, Anders</i> , lektor, Lund,	» 26 » ,
» <i>Persson, Per Hjalmar</i> , lantbrukare, Klörup, Ahlstad,	» 26 » ,
» <i>Hermansson, J. W.</i> , lagerbokhållare, Malmö,	» 26 » ;

vid kontoret i Falun

herr <i>Minör, P. A.</i> , landstingsman, Falun,	med 26 röster,
» <i>Olsson, Anders</i> , f. d. riksdagsman, Mora,	» 26 » ,
» <i>Eronn, A.</i> , f. d. riksdagsman, Leksand,	» 26 » ,
» <i>Ohlsén, Olof</i> , handlande, Orsa,	» 26 » ;

vid kontoret i Gävle

herr <i>Berg, Fredrik</i> , kamrer, Gävle,	med 26 röster,
» <i>Hellström, H.</i> , kapten, Gävle,	» 26 » ,
» <i>Norell, J. A.</i> , fabrikör, Söderhamn,	» 26 » ,
» <i>Carlsson, Pontus</i> , målaremästare, Gävle,	» 26 » ;

vid kontoret i Halmstad

herr <i>Andersson, Janne</i> , byggmästare, Falkenberg,	med 26 röster,
» <i>Nilsson, C. L.</i> , landstingsman, Olofsbo, Falkenberg,	» 26 » ,
» <i>Kindberg, A.</i> , läroverksadjunkt, Halmstad,	» 26 » ,
» <i>Johansson, Aug.</i> , lantbrukare, Skälmtorp, Slöinge,	» 26 » ;

vid kontoret i Härnösand

herr <i>Björklund, Henrik</i> , köpman, Härnösand,	med 26 röster,
» <i>Carlsson, E.</i> , ekonomichef, Sollefteå,	» 26 » ,
» <i>Bouvin, A.</i> , handlande, Sollefteå,	» 26 » ,
» <i>Sundelin, H.</i> , kamrer, Härnösand,	» 26 » ;

vid kontoret i Jönköping

herr <i>Svensson, Johan</i> , nämndeman, Fällinge, Smålandsstenar,	med 26 röster,
» <i>Strömberg, Viktor</i> , direktör, Jönköping,	» 26 » ,
» <i>Gelotte, B. E.</i> , f. d. riksdagsman, Tranås,	» 26 » ,
» <i>Magnusson, August</i> , fabrikör, Svarvartorpet, Anderstorp,	» 26 » ;

vid kontoret i Kalmar

herr <i>Johnsson, G. L.</i> , stadsfullmäktig, Kalmar,	med 26 röster,
» <i>Sjöberg, S.</i> , godsägare, Färjestaden,	» 26 » ,
» <i>Olsson, F.</i> , konditor, Kalmar,	» 26 » ,
» <i>Ander, E.</i> , lasarettssyssloman, Kalmar,	» 26 » ;

vid kontoret i Karlskrona

herr <i>Olsson, N. P.</i> , kamrerare, Mjällby,	med 26 röster,
» <i>Klemedtson, Nils</i> , lantbrukare, Merserum,	» 26 » ,
» <i>Dahl, Aug.</i> , häradssdomare, Rosendal,	» 26 » ,
» <i>Andersson, Anton</i> , kakelarbetare, Karlskrona,	» 26 » ;

vid kontoret i Karlstad

herr <i>Ferm, E. D.</i> , lantbrukare, Skåre,	med 26 röster,
» <i>Lind, A.</i> , landstingskamrer, Karlstad,	» 26 » ,
» <i>Lennartsson, C. E. L.</i> , godsägare, Rotnäs, Ulfaby,	» 26 » ,
» <i>Svensson, Johan</i> , lantbrukare, Heljetorp, Väse,	» 26 » ;

vid kontoret i Kristianstad

herr <i>Olsson, Henrik</i> , landstingsman, Spjutstorp,	med 26 röster,
» <i>Olsson, Otto J.</i> , lantbrukare, Hammenhög,	» 26 » ,
» <i>Lorenzen, H. Chr.</i> , kamrer, Karpalund,	» 26 » ,
» <i>Sköld, H.</i> , folkskollärare, Kristianstad,	» 26 » ;

vid kontoret i Linköping

herr	<i>Sköld, Carl</i> , redaktör, Linköping,	med 26 röster,
»	<i>Danckwardt-Lillieström, Gösta</i> , kassör, Linköping,	» 26 » ,
»	<i>Hallendorff, Joh.</i> , landstingsman, Gerstorp, Linköping,	» 26 » ,
»	<i>Johnsson, Robert</i> , överassistent, Linköping,	» 26 » ;

vid kontoret i Luleå

herr	<i>Nycander, Henry</i> , landstingsdirektör, Luleå,	med 26 röster,
»	<i>Lantz, E. P.</i> , landstingsman, Luleå,	» 26 » ,
»	<i>Wikström, Arvid</i> , kyrkvård, Öjebyn,	» 26 » ,
»	<i>Widlund, O.</i> , tapetserare, Luleå,	» 26 » ;

vid kontoret i Mariestad

herr	<i>Klen, David</i> , f. d. landstingsman, Tidaholm,	med 26 röster,
»	<i>Johansson, Alfr.</i> , häradsdomare, Hallagården, Slutarp,	» 26 » ,
»	<i>Lund, John</i> , lantbrukare, Rosenhaga, Lerdala,	» 26 » ,
»	<i>Johansson, K. E.</i> , landstingsman, Faleberg, Larv,	» 26 » ;

vid kontoret i Norrköping

herr	<i>Frost, G. F.</i> , f. d. riksdagsman, Norrköping,	med 26 röster,
»	<i>Cederstrand, Th.</i> , handlande, Norrköping,	» 26 » ,
»	<i>Johansson, Fredrik</i> , hemmansägare, Vevlöf, Östra Husby,	» 26 » ,
»	<i>Ljungberg, A. J.</i> , förste lärare, Norrköping,	» 26 » ;

vid kontoret i Nyköping

herr	<i>Carlsson, E. G.</i> , stadsstyrelseledamot, Katrineholm,	med 26 röster,
»	<i>von Sydow, C. O.</i> , kapten, Nyköping,	» 26 » ,
»	<i>Engström, Arvid</i> , lantbrukare, Skötseltorp, Vadsbro,	» 26 » ,
»	<i>Hedin, Karl</i> , ingenjör, Kärrbo, Nyköping,	» 26 » ;

vid kontoret i Sundsvall

herr	<i>Hedqvist, P. L.</i> , landstingsman, Fagervik,	med 26 röster,
»	<i>Andersson, Erik G.</i> , sekreterare, Sundsvall,	» 26 » ,
»	<i>Johansson, Gustaf</i> , disponent, Sundsvall,	» 26 » ,
»	<i>Andersson, Torsten</i> , e. o. hovrättsnotarie, Sundsvall,	» 26 » ;

vid kontoret i Umeå

herr	<i>Eriksson, E.</i> , f. d. riksdagsman, Böle,	med 26 röster,
»	<i>Hansson, Erik</i> , nämndeman, Vännäs,	» 26 » ,
»	<i>Karlsson, Nils</i> , nämndeman, Tavelsjö,	» 26 » ,
»	<i>Conradson, R.</i> , apotekare, Nordmaling,	» 26 » ;

vid kontoret i Uppsala

herr	<i>Ekstrand, Åke</i> , e. o. hovrättsnotarie, Uppsala,	med 26 röster,
»	<i>Andersson, Tor</i> , bokbindare, Uppsala,	» 26 » ,
»	<i>Bengtsson, E.</i> , lantbrukare, Gunnarsbo, Löfsta bruk,	» 26 » ,
»	<i>Norén, K.</i> , vattenrättsnämndeman, Rålunda, Hägeby,	» 26 » ;

vid kontoret i Visby

herr <i>Kullberger, Algot</i> , kamrer, Visby,	med 26 röster,
» <i>Lingström, Aug.</i> , f. d. riksdagsman, Klintehamn,	» 26 » ,
» <i>Karlström, Hugo</i> , f. d. riksdagsman, Lummelunda, Martebo,	» 26 » ,
» <i>Hansén, Th.</i> , f. d. riksdagsman, Bonsarve, Vamlingbo,	» 26 » ;

vid kontoret i Vänersborg

herr <i>Andersson, Folke</i> , trafikassistent, Vänersborg,	med 26 röster,
» <i>Lundgren, Anton</i> , poliskonstapel, Vänersborg,	» 26 » ,
» <i>Andrén, Anders</i> , handlande, Brålanda,	» 26 » ,
» <i>Svensson, Birger</i> , landstingsman, Grovare, Varnumskulle,	» 26 » ;

vid kontoret i Västerås

herr <i>Hult, Adam</i> , landstingsdirektör, Kolbäck,	med 26 röster,
» <i>Johansson, A. J.</i> , häradsdomare, Bro, Hedensberg,	» 26 » ,
» <i>Hedberg, A. M.</i> , kassör, Västerås,	» 26 » ,
» <i>Fröier, Isidor</i> , folkskollärare, Västerås,	» 26 » ;

vid kontoret i Vaxjö

herr <i>Borg, P.</i> , kantor, Lekaryd, Gåvetorp,	med 26 röster,
» <i>Mattsson, V.</i> , lantbrukare, Eneryda,	» 26 » ,
» <i>Ottoson, J.</i> , sjukskötare, Vaxjö,	» 26 » ,
» <i>Lindström, Herman</i> , förvaltare, Östrabo,	» 26 » ;

vid kontoret i Örebro

herr <i>Pettersson, G.</i> , domänintendent, Runnaby, Örebro,	med 26 röster,
» <i>Abrahamsson, O.</i> , förrådsförvaltare, Örebro,	» 26 » ,
» <i>Linder, Hjalmar</i> , grosshandlare, Örebro,	» 26 » ,
» <i>Windahl, A.</i> , f. d. riksdagsman, Örebro,	» 26 » ;

vid kontoret i Östersund

herr <i>Holm, Sigurd</i> , typograf, Östersund,	med 26 röster,
» <i>Pålsson, Olof</i> , hemmansägare, Söre, Lit,	» 26 » ,
» <i>Henriksson, Henrik</i> , d. y., mejeridisponent, Offne, Trångsviken,	» 26 » ,
» <i>Lögberg, J.</i> , hemmansägare, Genvalla,	» 26 » ;

sedan ordningen mellan dem av suppleanterna, som erhållit lika antal röster, blivit genom lottning bestämd.

A. Antonsson.

Ernst Hage.

J. G. Waller.

K. A. Westman.

Tillika beslöts, på framställning av herr förste vice talmannen, att protokollsutdrag härom skulle avgå till bankoutskottet med anmodan till utskottet att om valen låta underrätta ej mindre de valda än även fullmäktige i riksbanken samt vederbörande avdelningskontors styrelser.

Föredrogs och hänvisades till särskilda utskottet herr *Lindhagens* motion, nr 245, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om delning av jord å landet m. m.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran konstitutionsutskottets utlåtande nr 8.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 8, i anledning av väckt motion om skyldighet för försäkringsbolag att lämna taxeringsmyndigheterna uppgift å till bolagets agenter utbetalad provision. *Ang. viss uppgiftsplikt för försäkringsbolag.*

I en inom första kammaren väckt, till bevillningsutskottet hänvisad motion, nr 83, hade herr *Bondeson* hemställt, att riksdagen måtte besluta sådan ändring i förordningen den 28 oktober 1910 om taxeringsmyndigheter och förfarandet vid taxering, att skyldighet inträdde för försäkringsbolag att till taxeringsmyndigheterna lämna uppgift om till bolagets agenter utbetalad provision.

Utskottet hade i det nu föredragna betänkandet på anförda skäl hemställt, att ifrågavarande motion I: 83 av herr *Bondeson*, om skyldighet för försäkringsbolag att lämna taxeringsmyndigheterna uppgift å till bolagets agenter utbetalad provision, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr Bondeson: Herr talman! Då jag väckt motion i detta ärende, är det min plikt att uttala mitt tack till bevillningsutskottet för den välvilliga behandling, motionen har rönt. Utskottet har fastslagit, att de principer för uppgiftsplikt för försäkringsbolagen, som jag har gjort gällande, äro fullt berättigade, då i utlåtandet säges: »Med hänsyn till de betydande belopp, som årligen utgå i form av sådana provisioner, anser utskottet önskvärt, att erforderlig kontroll vinnes i och för provisionernas beskattning. Då i allmänhet ersättningar för utfört arbete äro underkastade dylik uppgiftsplikt, synes följdriktigheten bjuda att enahanda kontrollmöjligheter erhållas i fråga om inkomst genom försäkringsprovisioner.» Utskottet säger vidare, att det har förvissat sig om att i 1923 års taxeringssakkunnigas förslag, som avlämnats 1925, förekomma just de ifrågasatta bestämmelserna om uppgiftsplikt för försäkringsbolag. Utskottet anser, att frågan ej är av den stora betydelse och vikt, att vi redan i år skulle behöva företaga en dylik ändring, och utskottet garanterar, att kommunalskatteförslaget skall komma på riksdagens bord redan nästa år.

Jag kan ju dela utskottets mening därutinnan, att frågan icke har så stor betydelse utan kan anstå, om det endast gäller att vänta ett år. Men jag kan för min del icke finna, att giltig anledning förelegat att uppskjuta ärendet. En sådan lucka, som nu förefinnes i gällande taxeringsförordning, kunde ju mycket väl hava rättats till i år.

Herr talman! Då här icke föreligger något utarbetat förslag till ändrad lagtext, har jag helt naturligt icke något yrkande att göra.

Efter härmed slutad överläggning bifölles vad utskottet i förevarande betänkande hemställt.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 9, i anledning av väckt motion angående beskattning av jordvärde eller jordvärdestegring. *Om beskattning av jordvärde eller jordvärdestegring.*

I en inom första kammaren väckt, till bevillningsutskottet hänvisad motion, nr 52, hade herr *Lindhagen* hemställt, att riksdagen ville hos Kungl. Maj:it be-

Om beskattning av jordvärde eller jordvärdestegring.
(Forts.)

göra skyndsamt framläggande omsider av ett förslag om beskattning av jordvärde eller jordvärdestegring och detta i all synnerhet för städerna och deras omgivningar eller andra trakter, där oförtjänt jordvärdestegring å enskilda marker i avsevärd mån förekomme.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande betänkandet på återopade grunder hemställt, att förevarande motion I: 52 av herr Lindhagen, angående beskattning av jordvärde eller jordvärdestegringsskatt, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

I motiveringen hade utskottet yttrat bland annat följande: »Av vad utskottet sålunda anfört synes framgå, att förevarande viktiga spörsmål icke bör utan ytterligare utredningsarbete framläggas till slutligt avgörande. Då emellertid frågan alltjämt är beroende på Kungl. Maj:ts utredning och Kungl. Maj:t icke torde underlåta att på därför lämplig tidpunkt framlägga förslag i ämnet, har utskottet saknat anledning biträda motionärens förslag om skrivelse.»

Reservation hade anförts av herrar *Gustaf Nilsson* i Kristianstad, *Bärg, Johan Bergman* och *Wahlmark*, vilka ansett, att nyss angivna del av utskottets motivering bort hava följande lydelse:

»Av vad utskottet — — — avgörande. Då emellertid frågan alltjämt är beroende på Kungl. Maj:ts utredning, förutsätter utskottet att Kungl. Maj:t så skyndsamt som möjligt fullföljer utredningen och för riksdagen framlägger dess resultat. Vid sådant förhållande har utskottet saknat anledning att för närvarande biträda motionärens förslag om skrivelse.»

Herr Bergman: Herr talman! Vid detta betänkande är, såsom herrarna behagade finna, fogad en reservation av åtskilliga bland utskottets medlemmar. Skillnaden mellan utskottets hemställan och reservationen är, vad klämman beträffar, ingen. Meningsskiljaktigheten gäller ett stycke i motiveringen, och skillnaden består däri, att reservanterna ansett, att man borde trycka på önskvärdheten av en så skyndsamt som möjligt fortsatt utredning i detta ärende.

Frågan är, som bekant, mycket viktig och mycket gammal. Den är snart 20 år gammal såsom riksdagsfråga. I början av frågans historia i riksdagen skedde utredningsarbetet med ovanlig både fart och grundlighet, kan man säga. Det är ju sällan som fart och grundlighet förenas, men det förefaller, att döma av handlingarna i detta mål, som om detta verkligen skulle hava varit förhållandet då. Utredningen påbörjades år 1907, i det prof. Cassel fick i uppdrag att utarbeta en översikt över utländsk lagstiftning på området, Denna översikt blev färdig 1908. År 1909 tillsattes en kommitté för frågans behandling. Denna kommitté avlämnade ett förslag redan samma år. Myndigheterna hördes och gjorde vissa anmärkningar. År 1910 tillsattes en granskningskommitté, som 1912 kom in med nytt förslag. På grund av särskilda uppdrag inkom sedermera kanslirådet Köhler år 1917 med ett utkast till författning. Samma år avlämnades förslag i ämnet även av landskamreraren Landén i hans egenskap av tillkallad kommunalskattesakkunnig. Alla dessa utredningar utmynnade således i positiva förslag. Sedan kom frågan i dödvatten. Detta berodde ju icke på någon politisk försumpning — det kan man inte säga — utan det berodde därpå, att under kristiden uppstodo abnorma och hastigt växlande förhållanden i avseende å fastighetsvärdena. Nu ha ju emellertid normala förhållanden börjat återinträda, och då är det önskvärt, att den viktiga frågan snarast möjligt kommer till en lösning.

Utskottet anför visserligen nu, att frågan alltjämt är beroende på Kungl. Maj:ts utredning och att Kungl. Maj:t »icke torde underlåta att på därför lämplig tidpunkt framlägga förslag i ämnet». Men det är dock att märka, att se-

dan den sista av utskottet omnämnda åtgärden i denna fråga vidtogs, åren 1923 och 1924, då f. d. överståthållaren Ramstedt utarbetade förslag till anvisningar att beaktas vid en kommande uppskattning av mark för taxering till jordvärdestegringsskatt, har, såvitt jag icke är oriktigt underrättad, ingenting vidare åtgjorts i saken av Kungl. Maj:t. Då saken ju är av mycket stor vikt, i synnerhet för egnahemsfrågans lösning i avseende å sådana områden som ligga i närheten av stora städer, ha vi ansett det vara av vikt att kraftigare, än utskottets majoritet har önskat, betona, att denna sak icke bör få vila, utan att den så skyndsamt som möjligt bör tagas upp till fortsatt behandling, så att utredningen äntligen måtte leda till något resultat. Det förefaller verkligen, som om motionären i detta fall skulle haft fog för sin anmärkning om långsamheten i den s. k. nädiga tågordningen.

Frågan är naturligtvis mycket svår — det har påpekats såväl av överståthållaren Ramstedt som av andra utredningsmän — och meningarna hava gått isär i avseende på de linjer, efter vilka frågan bör lösas. Att under sådana förhållanden nu bifalla herr Lindhagens motion utan vidare och således hemställa, att Kungl. Maj:t skall framkomma med förslag i ärendet på grund av den nuvarande utredningen och utan att några riktlinjer angivas, förefaller icke lämpligt, utan det riktiga är väl, att man uttalar önskvärdheten av att, med hänsyn till att förhållandena nu efter kristidens slut möjliggöra ett upptagande av frågan, utredningen fortsättes samt att riksdagen får del av denna utredning för att kunna bilda sig en uppfattning om efter vilka linjer frågan skall lösas. Huvudsaken är att den viktiga frågan icke blir liggande, såsom jag tror varit förhållandet under de bägge sista åren.

Jag ber således att få yrka bifall till den lilla förändring av ett stycke i motiveringen, som innefattas i den av herrar Nilsson i Kristianstad, Bårg, Wahlmark och mig avgivna reservationen.

Herr Lindhagen: Såsom den föregående talaren påpekade, är detta en gammal fråga. Vid 1907 års riksdag begärde man just denna sak, och nu har den stannat i stöpet. Jag vill också fästa uppmärksamheten på, att Stockholms stadsfullmäktige 1907 begärde införande av jordvärdestegringsskatt med 77 röster emot 3. Sedan hava stadsfullmäktige upprepat sin framställning i ämnet 1910. 1918 var man också tämligen enig om att göra en framställning i anledning av en då väckt motion, men det sades, att man hade försäkringar om, att frågan skulle snabbt företagas till avgörande hos Kungl. Maj:t, och därför beslöt man då vila på hanen. Sedan har tiden gått, och ingenting, som lett till något, har blivit åtgjort.

Utskottet har nu förklarat, att detta är en viktig fråga. Men om en fråga är viktig, skall man väl ägna den något allvar, och ägnar man den något allvar, försöker man göra slag i saken och icke förhåla frågan. Utskottets premiss svarar icke mot dess kläm. Utskottet faller tillbaka på en försäkran, att »förevarande viktiga spörsmål icke bör utan ytterligare utredningsarbete framläggas till slutligt avgörande». Men ingen har ju begärt, att Kungl. Maj:t icke skulle låta verkställa det utredningsarbete, som Kungl. Maj:t önskar. När man avlåter en skrivelse, säger man väl aldrig: Företag denna fråga utan utredning! Detta uttalande är icke alls svar på tal utan bara en förevändning. Vidare säger utskottet: »Då emellertid frågan alltjämt är beroende på Kungl. Maj:ts utredning och Kungl. Maj:t icke torde underlåta att på därför lämplig tidpunkt framlägga förslag i ämnet, har utskottet saknat anledning biträda motionärens förslag.» Men det är ju just det Kungl. Maj:t underlåter att göra; det hörs ingenting av i saken. Men riksdagen är väl här för att påskynda frågornas avgörande hos regeringsmakten, så att de icke försumpas där uppe. När härom kvällen me-

Om beskattning av jordvärde eller jordvärdestegring.
(Forts.)

Om beskattning av jordvärde eller jordvärdestegring.
(Forts.)

ningen var, att denna fråga skulle förekomma till avgörande vid nattplenium, satt finansministern här i kammaren. Jag gick fram till honom och frågade: Hur ligger denna fråga; har den tagits upp? — »Nej.» — Ja, men kan du inte säga några ord om frågan i debatten? — »Nej, nej», sade han, »på inga villkor!» Bara ett sådant avböjande — att inte här ens vilja säga något — är ett bevis för att utskottet kommer med förevändningar. Detta bestyrkes så mycket mera som vid utlåandet finnes fogad en reservation, där det yrkats, att utskottet måtte uttala, att utskottet förutsätter, att Kungl. Maj:t så skyndsamt som möjligt fullföljer utredningen och för riksdagen framlägger dess resultat. Utskottsmajoriteten har alltså icke velat vara med om att uttala, att frågan skall behandlas skyndsamt. Därmed är ju, såvitt jag förstår, utskottsutlåandet helt och hållet dömt.

Det är också karakteristiskt, att de fyra reservanterna allesammans äro från första kammaren. Ifrån den stora folkliga representationen, som just borde uppbära ett sådant här krav, har icke kunnat uppdrivas en enda ledamot i utskottet, som vill, att denna sak skall ske skyndsamt. Detta får man således inregistrera såsom en ny verifikation på parlamentarismens nuvarande ståndpunkt, som ju förr eller senare kommer att tagas under överbäggande.

Det är ett stort spektakel, att statsmakterna icke någonsin vilja ge de större städerna en förnuftig lagstiftning i dessa frågor. Här få vi utplundras hur mycket som helst, och statsmakterna slå sig till ro, och riksdagen fullgör inte sin plikt att påskynda frågornas avgörande hos Kungl. Maj:t.

Jag skall taga ett exempel. Jag satt häromdagen i fastighetsnämnden, där vi få dragas med alla dessa bekymmer. Det var då fråga om en ö här i Stockholm, som förresten heter Stora Essingen. Där är en mängd tomtmark, utmärkta bosättningsplatser. Det har också fastställts stadsplan för ön och Stockholms stad har i det stora hela fått gatumarken till skänks — ja, icke mer än vad lagen själv föreskriver och billigt är. Stockholms stad har därefter åtagit sig att för 1,300,000 kronor iordningställa dessa gator, vilket ofantligt ökar tomternas värde. Sedan taga de enskilda jordägarna igen dessa 1,300,000 kronor och stoppa dem i sina fickor. Nu vilja de ha en högbro till ön. De ha bara en pontonbro och en ångslupslinje, och nu vilja de ha en högbro, på vilken de kunna åka, så att de slippa gå 18 trappsteg uppför kliporna. Visst vilja vi bygga en bro åt dem, men det kostar 900,000 kronor. De äro så generösa, att de skola bidraga med 100,000—150,000 kronor själva. Om vi nu bygga en bro, kommer exploateringen i gång, och staden får göra i ordning gatorna. Om vi bygga denna bro, kommer staden alltså att få lägga ut 1,300,000 kronor för gatorna, och detta är väl den minsta värdestegring, som jordägarna stoppa i sina fickor på grund av att bron bygges. Dessutom kostar bron ytterligare 900,000 kronor för staden. Även detta belopp stoppa väl jordägarna i sina fickor genom att sälja tomter. Alltså äro vi uppe i 2,200,000 kronor. Denna jordvärdestegring av åtminstone 2,200,000 kronor få jordägarna till skänks, och staden får göra dessa utgifter utan att få någonting nämnvärt i vederlag; icke ens för bron kunna vi göra oss betalda genom denna jordvärdestegring. Detta kallas utplundring, och här sitter riksdagen, svenska folkets representanter, och tillåter årtionde efter årtionde, att sådant får passera. Och andra kammaren är ibland allra värst — det är tidens nyaste tecken. Där kan man som i detta fall icke få en jordfråga eller en framtidsfråga allvarligt behandlad — här kan man åtminstone få en diskussion i gång, och i följd därav också en och annan reservation.

Nu är det ju på tok, att reservanterna stanna vid ett sådant uttalande i motiveringen, som de här gjort. Det är ju meningen att söka få fart på Kungl. Maj:t. Reservanterna kunna ju skriva vilka klämmor de vilja och behöva inte följa motionärens förslag, vilket den siste talaren påstod vara byggt på att

ingen vidare utredning skulle få äga rum — en oriktig förutsättning naturligtvis! Reservanterna kunde ju hemställa, att Kungl. Maj:t efter vidtagande av ytterligare utredning företager frågan, så att den blir avgjord efter sin nittonåriga sömn, sedan i riksdagen livliga yrkanden om dess lösning framställts och stadsfullmäktige med 77 röster mot 3 anhållit, att det skulle bli någonting av med saken. Men jag är alldeles övertygad om att vi få fortsätta ännu i 20 år och bekosta sådana broar och betala miljon efter miljon för att tomtägare och spekulanter skola få stoppa dem i sina fickor utan att på något sätt bidra till kostnaderna. Så vilja herrarna ha det för oss i Stockholm.

Jag yrkar bifall, herr talman, till motionen.

Herr Rune: Herr vice talman! Såsom den föregående talaren yttrat, är det här fråga om en mycket svår fråga, men jag tror icke, att den blir svår för kammaren att avgöra. Utskottet har i alla fall varit fullständigt enigt i huvudsaken, d. v. s. om att icke gå med på motionen. Skillnaden mellan majoriteten och reservanterna är endast, att utskottsmajoriteten säger, att »Kungl. Maj:t icke torde underlåta att *på därför lämplig tidpunkt* framlägga förslag i ämnet», men att reservanterna önska, att man skall uttala den förutsättningen. »att Kungl. Maj:t *så skyndsamt som möjligt* fullföljer utredningen». Det är ju inte någon så synnerligen stor olikhet. Då reservanterna vilja, att Kungl. Maj:t så skyndsamt som möjligt skall fullfölja utredningen, men de väl icke, att Kungl. Maj:t skall göra det på en icke lämplig tidpunkt, utan man får väl ändå unna Kungl. Maj:t att verkställa en utredning och framlägga ett förslag på den tidpunkt, som Kungl. Maj:t kan finna lämplig.

Nu säger motionären här, att han vill hålla efter och mana på Kungl. Maj:t, emedan Kungl. Maj:t underlåtit att komma med förslag i saken. I dessa dagar, när man ideligen läser om, hur Kungl. Maj:t effektuerar så många lagförslag, att lagrådet icke på långa vägar kan hinna granska alla, vill jag verkligen icke vara med om att säga, att här skall man mana på Kungl. Maj:t; och att det är inte nog med att regeringen på för den lämplig tidpunkt lägger fram ett förslag, utan Kungl. Maj:t skall göra det skyndsamt och obönhörligt. Jag vill endast påminna om, att Kungl. Maj:t dock nu har att utarbeta en ny kommunalskattelag, en ny lag om skatt till landsting och en ny lag om vägskatt. Bortsett från allt annat är verkligen detta så stora förslag, att man kan unna Kungl. Maj:t att så pass få välja sin arbetstakt, att Kungl. Maj:t får verkställa utredningen om den nu ifrågavarande saken på den tidpunkt som anses lämplig.

Jag tror, att kammaren i detta fall helt lugnt kan följa utskottet, och ber, herr förste vice talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Wahlmark: Jag har biträtt reservationen, emedan jag anser, att synnerligen starka skäl tala för det förslag herr Lindhagen framställt. Det kräv. som framförts, är ju synnerligen gammalt, och jag vill påstå, att det vunnit i styrka under de senast gångna åren, icke minst genom de händelser, som inträffat under krisåren. Det är icke ett krav, som blott och bart tager sikte på Stockholm eller de större städerna i allmänhet, utan det gör sig även gällande för övriga städer jämte omkringliggande landsbygd.

Jag har biträtt reservationen även av den anledningen, att vi, som den senaste talaren omnämnde, nästkommande år hava att vänta ett förslag i kommunalskattefrågan. Det synes mig, som om ett visst samband mellan den och de här föreslagna åtgärderna skulle finnas. Då detta förslag framkommer, förutsätter det en fastighetstaxering året närmast efter, vilken oberoende av om förslaget vinner riksdagens bifall eller icke säkerligen kommer att äga

Om beskattning av jordvärde eller jordvärdestegring.
(Forts.)

Om beskattning av jordvärde eller jordvärdestegring.
(Forts.)

rum år 1928, och denna fastighetstaxering kunde då lämpligen tjäna som grund för den kommande jordvärdestegringsskatten.

Då jag emellertid anser, att denna fråga är synnerligen komplicerad och svåröst och att man därför bör gå fram med en viss försiktighet, har jag icke kunnat yrka bifall till motionen. Det är ju givet, att en jordvärdestegrings-skatt icke får åstadkomma en ytterligare stegring av vissa värden, vilket skulle åstadkomma svårigheter för hyresgäster och andra och därigenom åstadkomma något, som man med den önskade reformen icke avsett.

Jag ber därför att få yrka bifalla till reservationen.

Herr Lindhagen: Jag tyckte, att åtminstone herr Rune icke var besjälad av någon entusiasm för själva saken, ty annars uttrycker man sig väl inte på det sätt, som herr Rune och för övrigt även utskottet gjort. Nu fick man i alla fall höra, vad utskottet menar. Man anser, att det icke är så bråttom med detta. Utskottet vill absolut ha bort reservationens »skyndsam» och i stället betona »lämplig tidpunkt», och denna lämpliga tidpunkt är, när regeringen avverkat en del andra förslag, som ligga på regeringens bord. Inte bruka vi väl ändå skriva på det sättet. Regeringen väljer nog sin tid själv, det behöva vi inte vara rädda för, och vi vilja bara framföra de frågor, som äro aktuella just nu. Att denna fråga är brådskande och var det redan 1907, bör herr Rune kunna förstå, och saken uppfattades då på det sättet både av stadsfullmäktige i Stockholm och av riksdagen. Då frågan krävde skyndsamt behandling 1907, kräver den icke mindre skyndsamhet 1926. I det fall jag tillät mig anföra — och det är bara ett exempel bland många — behöva vi denna lag redan i övermorgon — ja, just i övermorgon, herr Rune, ty under den närmaste tiden skola vi besluta om den där brobyggnaden. Man borde väl åtminstone kunna få något medel i sin hand när det gäller nästa bro eller andra liknande anläggningar, som förestå. Herrarna äro opportunist, riksdagsopportunist i sådana här frågor och lämna åsido hur det går i livet — förlåt, att jag säger det. Vi som deltaga i detaljarbetet, när det gäller jordfrågor i städerna, se, att det finnes ett oerhört behov av en jordvärdestegrings-skatt, men vi kunna aldrig av statsmakterna få en rimlig lagstiftning till hjälp i våra vanskligheter, som särskilt framkallas av storstädernas tillväxt just nu. De växa ju otroligt, jordvärdestegringar uppstå hela tiden, och städerna tvingas att göra utomordentligt betungande utgifter, utan att de kunna få igen något av den jordvärdestegring, som därigenom uppkommer. Jag skall vördsamt be herr Rune att åtminstone någon gång i sin återstående livstid intressera sig för denna fråga och icke anse, att den lämpliga tidpunkten inträffar först efter herr Runes frånfälle!

Herr Pers: I sin iver för denna sak bedömer naturligtvis herr Lindhagen utskottets majoritet ganska hårt. Eftersom jag har anslutit mig till denna majoritet, skall jag då be att få säga, att frågan icke är likgiltig för mig och, som jag tror, icke för utskottet i övrigt heller. Det förhåller sig i stället så, att utskottets majoritet intresserar sig för saken, men svårigheterna minskas knappast med att man skriver till Kungl. Maj:t och ber om ett påskyndande av utredningen. Med den trängsel, som råder mellan ärendena hos Kungl. Maj:t, är det sannolikt, att regeringen väntar sig att få några riktlinjer angivna av riksdagen eller att den allmänna opinionen kan angiva några konturer för frågans lösning, som Kungl. Maj:t kan följa vid den blivande utredningen och i det förslag, som skall framläggas.

Nu har man ju haft föreliggande fråga under utredning, vilket antytts i utlåtandet, där det något redogjorts för överståthållaren Ramstedts resumé av vad som åtgjorts. Men denna utredning är snarare ägnad att giva ett negativt

resultat. Man har icke linjerna klara, och då är det icke att förvåna sig över, att man liksom vilar på hanen och avvaktar, hur saken skall kunna ordnas. För min del är jag av den uppfattningen, att frågan av Kungl. Maj:t och riksdagen förut togs mycket för vidsträckt och för principiellt. Landet är för stort och förhållandena allt för skiftande för att man skall kunna lösa frågan efter så ensartade principer för hela landet. Det blir därigenom en alldeles för stor och tungrodd apparat. Jag tror, att det vore lyckligt, om man sloge in på en lagstiftning med mera begränsade giltighetsområden, så att de samhällen, som särskilt vore i behov av en värdestegringskatt, kunde få uttaga en sådan och tillämpa särskilt för dem avpassade bestämmelser. Man har från andra land exempel på att en sådan lagstiftning har varit till nytta, när den anordnats mera lokalt, och om frågan nu av regeringen skall upptagas, har jag velat yttra detta för att giva min mening till känna.

Jag vill upprepa, att utskottets majoritet icke förbisett frågans vikt och värde, men det är, därför att man icke ser, efter vilka linjer frågan skall lösas, som utskottets utlåtande har blivit sådant som det är.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr Rune: Herr förste vice talman, mina herrar! Med anledning av herr Lindhagens senaste anförande vill jag säga, att jag inte tycker, att det är riktigt att som han säga, att utskottet vill *taga bort* reservationens uttryck »skyndsamt». Jag tänkte, att herr Lindhagen visste, att majoriteten först bestämmer sin ståndpunkt och skriver, vad den vill. I utskottet ha på så sätt majoriteten uttalat sin mening, och sedan kommo reservanterna efter. Med vårt uttalande ha vi således visst icke velat taga bort någonting, utan vi ha sagt *vår* mening. Vi ha icke velat annat än vad vi sagt, och vi ha icke kunnat taga bort något, som icke fanns, då utskottets utlåtande avfattades.

Herr Bergman: Med anledning av vad herr Rune senast yttrade måste jag anmärka, att hans relation av förhållandena är fullkomligt oriktig. Utskottet visste mycket väl, att reservanterna önskade få in uttrycket »skyndsamt». Jag hade gjort yrkande därom i utskottet, och när detta yrkande icke bifölls, hade vi ingen annan utväg än att reservera oss. Men reservationen innehåller intet nytt moment, som icke varit föremål för överläggning i utskottet. Ett sådant resonemang som herr Runes kan man inte ens kalla sofistiskt. Jag skall avstå från att beteckna det som sig borde, ty jag fruktar, att det rätta uttrycket ej skulle bli fullt parlamentariskt.

Herr Rune: Att vi hörde, att det i utskottet framfördes en begäran, att utlåtandet skulle skrivas så och så, är en sak för sig, men då det yttrades, att vi ville taga bort någonting, som reservanterna skrivit, tyckte jag, att en formalistiskt så pass skolad man som borgmästare Lindhagen borde välja sina uttryck bättre. Jag har aldrig förnekat, att vi *visste*, att reservanterna ville ha med uttrycket »skyndsamt». I mitt första anförande betonade jag skillnaden och framhöll, att de ville skriva »*skyndsamt*» men att utskottet önskade uttala, att regeringen torde framlägga förslag på lämplig tidpunkt. Detta har jag alltså själv talat om, men jag tyckte mig böra reagera mot det yttrandet, att vi ville taga bort något, som icke existerade, när vi skrevo utlåtandet.

Herr Winberg: Herr talman! Det är verkligen svårt att veta, vad majoriteten vill och icke vill i denna fråga. Herr Rune sade förut, att utskottet visst icke ville taga bort ordet »skyndsamt», men sista gången förklarade han, att det var just det, som utskottet icke ville gå med på. Den saken skall jag

Om beskattning av jordvärde eller jordvärdestegring.
(Forts.)

Om beskattning av jordvärde eller jordvärdestegring.
(Forts.)

inte nu närmare gå in på, men det tycks råda någon oklarhet här. Om det är så, att utskottsmajoriteten icke vill ha bort uttrycket »skyndsamt», kan den ju förena sig med reservanterna, ty då får man ju med, vad båda parterna vilja ha.

Emellertid var det inte endast detta jag ville säga, utan jag vill också yttra några ord i själva sakfrågan. Jag har också för tretton, fjorton år sedan motionerat i denna fråga. Naturligtvis ledde det inte till resultat, ty redan då meddelade man, att saken låg under utredning, och den ligger fortfarande efter tretton, fjorton år under utredning. Jag har ingen anledning, ehuru det kunde vara frestande, att uttala några tvivel om uppriktigheten av utskottsledamöternas försäkringar, att de behjerta denna frågas vikt, men jag beklagar de personer, som under sådana förhållanden skola försöka kryssa sig fram till den ståndpunkt, som är den obligatoriska, att vi i alla fall ingenting skola göra. Jag tycker, att det skulle vara någonting andligen nedbrytande att nödgas utföra ett dylikt arbete, som egentligen icke borde vara tillåtet. Detta är emellertid ett bevis på hur fullkomligt oförmögen den nuvarande parlamentarismen är att göra någonting åt eller intressera sig för de rent praktiska frågorna. Här är det en fråga av stor betydelse, och det lär inte vara någon, som vill förneka det. Riksdagen och andra institutioner uttalade för snart tjugو år sedan, att här något borde göras, men ingenting har blivit gjort, och ändå kan utskottsmajoriteten i dag vara så rädd för att man skall gå för skyndsamt tillväga. Jag tycker att man kan se, vad den s. k. Belzebub skall grina vackert, när han ser, hur man behandlar sådana frågor i den svenska riksdagen, och nog får man vara ganska tränad, om man inte allt fortfarande skall bliva förargad. Jag har nu verkligen kommit så långt, att jag inte förargar mig över någonting. Jag beundrar herr Lindhagen, som fortfarande kan förarga sig, och det är ju en fördel, ty det visar litet mera allvar i saken. Men, ser ni, man kan inte hålla på i evighet och förarga sig, ty det skulle tära på ens hälsa, så att man skulle gå åt en vacker dag.

Det tjänar naturligtvis ingenting till att yrka något här, ty jag vet, att den svenska riksdagen för närvarande är sådan, att den inte vill eller kan göra något, och när man inte kan få några andra argument för sin non-possumuspolitik, säger man t. ex. som herr Pers, att man inte fått några direktiv, inga riktlinjer, efter vilka regeringen kan gå, då den skall göra något i denna fråga. Nu är det väl ändå så, att riksdagen har uttalat sig för och begärt något i denna fråga. Har riksdagen vid det tillfället icke anfört några direktiv, så är det ju riksdagens fel. Men då bör regeringen vara så pass initiativkraftig, att den kompletterar, vad riksdagen eventuellt har underlåtit i detta avseende. Det kan i varje fall inte vara tillräckligt motiv för att under ett tjugotal år låta en så pass viktig fråga ligga och ingenting göra.

Jag tror, som sagt, visst icke, att man kommer att göra något i denna fråga, men, som herr Trygger vid ett tillfälle uttryckte sig, för att rädda min själ, skall jag, herr talman, be att få yrka bifall till motionen.

Herr Lindhagen: Herr Pers har ju i någon mån angivit, vad som ligger bakom utskottets hemställan. Han framhöll då även, att vi borde vänta något på ett uttalande av den allmänna opinionen i denna fråga, men det var kanhända ett förbiseende, och litet var fäller vid sådana tillfällen uttryck, som han helst stryker vid justeringen av protokollet.

Nu skola vi vänta på den allmänna opinionen även i en sådan här invecklad skattefråga. Den allmänna opinionen förstår, att här föreligger en orätt och att samhället också har något att fordra, och detta har genom sina representanter givit uttryck åt denna opinion. Inte skola vi väl nu vänta på att opinionen därute, alla våra valmän, skall sitta och utarbета påtagliga och riktiga förslag,

huru denna fråga i detalj skall lösas, eller vad menar herr Pers? Det är väl om något en skyldighet för regeringsmakten, som har sin stora apparat, att uträtta detta arbete.

Så framhöll herr Pers, att det borde inte tagas allmänt för hela landet utan lokalt. Gärna det, om vi bara få Stockholm till en början, så äro vi glada, och då få de andra kommunerna sköta sin opinion bäst de kunna. Men det är ingenting sagt i motionen, huru vidsträckt denna författning skall bli. Det finns lagar, som överlämna åt de enskilda kommunerna att taga initiativ i lagens syfte. Men vad vi behöva är en lag, och den kunna inte kommunerna stifta, utan endast Kungl. Maj:t och riksdagen gemensamt, den må bli omfattande eller begränsad.

Om beskattning av jordvärde eller jordvärdestegring.
(Forts.)

Herr Boman: Herr talman, mina herrar! Jag anser mig böra meddela, att meningarna inom utskottets majoritet nog voro skiftande. För egen del hyser jag den uppfattningen, att om en beskattning sådan som denna skall införas, så bör det vara som en kommunal skatt. Det är dock så, att de mest framträdande jordvärdestegringarna inträda på grund av åtgöranden, som ske inom och bekostas av kommunerna, och behovet år 1910—1911. då frågan var uppe, av ny lagstiftning var nog större än det är nu, sedan bestämmelserna om stadsplan ålägger jordägaren att göra uppoffringar, när han vill exploatera ett område och få fram vinsten av sin jordspekulation. Men den uppskattning, som skedde, den skedde på en tid, då vi hade ett helt annat jordvärde än nu, och jag tror inte, att den duger att lägga till grund vid införande av den ifrågasatta skatten.

Det kan eljest hända, att det införes en skatt, som inte innebär annat än en beskattning av penningvärdets fall, och det kan ju inte vara lyckligt eller riktigt.

Frågan är mycket svår och komplicerad, och meningarna äro så pass delade, att jag tror det inte går an att skynda alltför mycket för att få fram ett beslut nu. I varje fall borde man ha en period av mera jämn utveckling av penningvärdets ställning, än vi haft under de sista åren, innan man går till en sådan lagstiftning.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Lindhagen: Det förvånar mig, att den siste talaren, som är representant för Göteborg, har kunnat hålla ett sådant anförande. Jag undrar vad hans kommittenter i stadsfullmäktige skola säga, när de få vetskap om hans yttrande. Göteborg är allra ivrigast att få fram lagar mot jordocker på stadens bekostnad och har petitionerat hos Kungl. Maj:t och på allt sätt stött frågan att kunna få någon ersättning av den jordvärdestegring, som på ena eller andra sättet uppkommer. Det kommer snart en proposition i anledning av en fråga, som väckts av mig vid en interpellation förra riksdagen, tror jag, om en lagstiftning i detta syfte, och där står det, att man i Göteborg bara för att få rätsida på tvenne på sådana privata områden uppväxta förstäder måste betala ut över 100 miljoner kronor, som bli en present till jordägarna, och på samma sätt är det i Stockholm. Och så står den siste talaren och säger, att vi skola inte skynda, därför att det är så svårt, och att vi inte skola göra något åt saken.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr förste vice talman, att i anledning av de yrkanden, som därunder framkommit, propositioner komme att göras särskilt beträffande utskottets hemställan och särskilt angående motiveringen.

Om beskattning av jordvärde eller jordvärdestegring.
(Forts.)

Därefter gjorde herr förste vice talmannen till en början enligt de i fråga om utskottets hemställan förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till samma hemställan samt vidare på bifall till den i ämnet väckta motionen; och förklarade herr förste vice talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Lindhagen* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 9, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles den i ämnet väckta motionen.

Sedan kammararens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr förste vice talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Sedermåra gjorde herr förste vice talmannen enligt de yrkanden, som förekommit beträffande motiveringen, propositioner, först på godkännande av utskottets motivering oförändrad samt vidare på godkännande av motiveringen med den ändring, som förordats i den vid betänkandet fogade reservationen; och förklarade herr förste vice talmannen sig anse den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Wohlin* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som godkänner motiveringen i bevillningsutskottets betänkande nr 9 med den ändring, som förordats i den vid betänkandet fogade reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes utskottets motivering oförändrad.

Sedan kammararens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes till en början omröstning på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr förste vice talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser. Herr förste vice talmannen förklarade därpå, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för nej-propositionen.

Då emellertid herr *Lindhagen* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst namnupprop; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 46;

Nej — 58.

Herr statsrådet *Olsson* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition nr 88, angående ändrad lydelse av 19 § i lagen den 9 december 1910 (nr 141, sid. 27) om reglering av prästerskapets avlöning.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande bankoutskottets utlåtande nr 11, angående regleringen för budgetåret 1926—1927 av utgifterna under riksstatens elfte huvudtitel, innefattande anslagen till pensions- och in-
dragningsstaterna.

Punkterna 1 och 2.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 3—6.

Lades till handlingarna.

Punkten 7.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 8.

Lades till handlingarna.

Punkten 9.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 10.

Lades till handlingarna.

Punkterna 11—20.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 21.

Lades till handlingarna.

Punkterna 22 och 23.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 24.

Lades till handlingarna.

Punkten 25.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 26 och 27.

Lades till handlingarna.

Punkten 28.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 29.

Lades till handlingarna.

Punkten 30.

Utskottets hemställan bifölls.

Vid förnyad föredragning av bankoutskottets utlåtande nr 16, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående rätt till pension för extra provinsialläkaren K. Lindhé, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

*Om samarbete
mellan pen-
sionsnämnd
och fattig-
vårdsstyrelse.*

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 2, i anledning av väckta motioner om åtgärder för åstadkommande av samarbete mellan pensionsnämnd och fattigvårdsstyrelse.

Andra lagutskottet hade till behandling i ett sammanhang förehaft motionerna nr 137 i första kammaren av herr *von Koch* och nr 180 i andra kammaren av herr *Hedlund* i Östersund.

I motionerna, vilka voro lika lydande, hade hemställts, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t ville till nästa års riksdag framlägga förslag till sådana ändringar i såväl 1918 års fattigvårdslag som i 1913 års pensionsförsäkringslag, att fattigvårdsstyrelsen obligatoriskt skulle vara företrädd av någon sin ledamot i pensionsnämnden och likaså pensionsnämnden av någon sin ledamot i fattigvårdsstyrelsen.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att förevarande motioner icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservation hade anmälts av, utom andra, herr *von Koch*, som likväl ej antytt sin åsikt.

Herr von Koch: Herr talman! Avsikten med den av mig och herr Hedlund väckta motionen har varit att söka åstadkomma möjligaste effektivitet och sparsamhet i kommunernas sociala arbete.

Jag har under min verksamhet funnit, att det förekommit, på sina håll åtminstone, en ganska stor misshushållning på detta område, som givit sig till känna dels i onödigt kraftutnyttjande i arbetet och dels däri, att mycket kommunala eller allmänna medel kommit att utges, som under andra förhållanden inte behövt utbetalas. Jag har särskilt inriktat min uppmärksamhet på ett visst förhållande, nämligen att det i varje, även den minsta kommun skola finnas två kommunala nämnder, som ha med understödsverksamheten att göra, nämligen dels pensionsnämnden och dels fattigvårdsstyrelsen, och *att mellan dessa ofta icke förekommer något samarbete*. Det är visserligen sant, att dessa nämnder ha en delvis olika uppgift, men till mycket stor del är det samma hjälpbehövande personer, som båda dessa kommunala nämnder ha hand om. Jag är medveten om, att på vissa ställen finnes sådant samarbete, både livligt och framgångsrikt, men i andra kommuner, t. o. m. så stora att de ha bortåt 10,000 invånare, har jag personlig erfarenhet av, att intet som helst personligt samarbete äger rum och att arbetet medför ganska betydande förluster.

Det är alltid så, att om det blir dubbelarbete, uppstår alltid förlust. Speciellt gäller detta när arbetet är så komplicerat som det är i fråga om understödsarbetet, där det förekommer både fattigvårdsunderstöd, pensionstillskott, pen-

tionstillägg m. m. Det händer då ofantligt lätt, att en och samma person åtnjuter hjälp från båda hållen, både från fattigvårdsstyrelsen och från pensionsnämnden i en utsträckning, som icke är behövlig.

Huru stor besparingen härvidlag skulle kunna bli, om ett verkligt samarbete uppstode mellan de kommunala nämnderna, är svårt att säga. Jag har i en tidning sett uppgivas, att man skulle kunna åstadkomma ett par miljoners inbesparing på denna reforms genomförande. Jag har inte så sangviniska beräkningar, men jag tror det är många små utgifter, som skulle kunna undvikas, och på det sättet tror jag, att en rätt så väsentlig besparing i alla fall skulle åstadkommas.

Jag vill särskilt framhålla, att det är rimligt och riktigt, även när man söker förbättra fattigas och hjälpbehövandes ställning i samhället, att man söker vidtaga sådana åtgärder, som i största möjliga utsträckning skola minska onödiga utgifter. Mitt förslag, som icke är omfattande och icke svårt att genomföra, är att det skall finnas en person, som är gemensam för såväl den ena som den andra nämnden. Det är inte något originellt förslag från min sida. Det har framställts av besparingskommittén, och som herrarna torde finna av utskottsbetänkandet, ha alla myndigheter funnit det lämpligt och riktigt, och jag vill särskilt tillägga, då det inte framgår av utlåtandet, att Svenska stadsförbundet ansett, att ett samarbete vad de lokala organen beräffar är mycket önskvärt.

Jag för min del är tacksam för att utskottet ställt sig så välvilligt till själva tanken. Det har i sitt betänkande ansett, att det kan förutsättas, att Kungl. Maj:t kommer att ägna denna fråga sådan uppmärksamhet, som den utan tvivel förtjänar, för att hos kommunerna öka effektiviteten och sparsamheten inom förvaltningen. Utskottet vill emellertid icke gå med på ett bifall till förslaget om en skrivelse i denna riktning och detta därför att utskottet förväntar, att det stora betänkandet i pensionsförsäkringsfrågan, som innebär ett ställningstagande till många olika delar av vår nuvarande pensionsförsäkring, mycket snart skall föreläggas riksdagen, och då vill man inte begära någon utredning i denna speciella organisationsfråga. Jag vill emellertid därtill säga, att jag tror, att utskottet kanske är något för optimistiskt i sin förmodan, att denna fråga snart skall läggas fram för riksdagen. Vidare tror jag man måste säga, att det här är en särskild organisationsfråga, som mycket lätt kan lösas, utan att man tar upp hela den stora pensionsförsäkringsfrågan i övrigt till behandling. Jag skulle också vilja framhålla, fastän här icke är någon närvarande från regeringshåll, den önskan, om nu inte denna skrivelse kommer till stånd och om den stora försäkringsfrågan kommer att bli olöst under många år, att man i alla fall ville taga upp denna jämförelsevis enkla och lättlösta fråga till avgörande.

Ehuru jag förstår, att vid detta tillfälle föreligger föga förhoppning om ett positivt uttalande av riksdagen, kan jag icke underlåta, herr talman, att yrka bifall till min motion.

Herr Westman: Den fråga, som motionären berört i sin motion, ligger så till, att den ingår som ett led i fråga om en mera omfattande reform av allmänna pensionsförsäkringslagen. Denna fråga har nyligen varit på remiss hos olika myndigheter. Dessa ha avgivit sina utlåtanden under år 1925, och ärendet har alltså legat på Kungl. Maj:ts bord endast några månader. Om vi bifölle motionärens yrkande, skulle det innebära, att riksdagen ingriper i detta ärendes handläggning hos Kungl. Maj:t och säger, att riksdagen har kommit till den åsikten, att Kungl. Maj:t nu skall bryta ut den här i motionen framförda frågan om organisering av pensionsnämnderna och fattigvårdsstyrelserna på så sätt, att samarbete åstadkommes dem emellan, från de frågor.

*Om samarbete
mellan pen-
sionsnämnd
och fattig-
vårdsstyrelse.
(Forts.)*

Om samarbete
mellan pen-
sionsnämnd
och fattig-
vårdsstyrelse.
(Forts.)

som Kungl. Maj:t i övrigt har liggande på sitt bord. För min del undrar jag, om det inte ändå måste sägas, att det skulle vara att driva otåligheten något för långt. Det är mycket väl tänkbart, att Kungl. Maj:t kan komma till den slutsatsen, som motionären gjort, att man kan taga loss den här frågan från de andra, men man bör, synes det mig, giva Kungl. Maj:t tid på sig att komma till den slutsatsen. Man måste väl ändå medge Kungl. Maj:t så pass mycket administrativ självständighet, att Kungl. Maj:t får andrum att under några månader överväga, i vilken ordning och på vad sätt Kungl. Maj:t vill handlägga de frågor, som inkommit på Kungl. Maj:ts bord.

Utskottet har, som motionären mycket riktigt framhållit, inte ställt sig avvisande till tanken, att samarbete bör åstadkommas mellan fattigvårdsstyrelse och pensionsnämnd. Det har ju uttalat sig erkännande om den tanke, som ligger bakom motionen i det avseendet. Men eftersom jag har ordet, vill jag säga, att i detta utskottets välvilliga yttrande får inte på något sätt anses ligga ett uttalande därom, att utskottet ansluter sig till det sätt, varpå motionären vill förverkliga sin tanke, ty lagtekniskt sett bör man inte skriva lagtexten på det sätt, som motionären har angivit och enligt de grundlinjer för en blivande lagstiftning, som han uppdragit. Även av det skälet kan jag inte råda kammaren att biträda yrkandet om bifall till motionen.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes i enlighet med därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt samt vidare på bifall till den av herr von Koch i ämnet väckta motionen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 3, i anledning av väckt motion om åvägabringande av lagstiftning syftande till ett organisatoriskt sammanförande av kommunernas barnavård, fattigvård och pensionsväsen m. m.

Vad utskottet i detta utlåtande hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo konstitutionsutskottets utlåtande nr 6, i anledning av väckt motion om indragning av militieombudsmannaämbetet.

Utskottets hemställan bifölls.

Om ändrade
bestämmelser
ang. uppe-
håll i val
under guds-
tjänsttid.

Föredrogs ånyo konstitutionsutskottets utlåtande nr 7, i anledning av väckta motioner om ändring i 58 § första stycket lagen om val till riksdagen m. m.

Konstitutionsutskottet hade till behandling i ett sammanhang förehaft motionerna i andra kammaren nr 18 av herr Wiklund och nr 206 av herr Ljunggren.

I motionen II: 18 hade hemställts, att riksdagen måtte besluta att hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag till sådana ändringar i gällande bestämmelser om uppehåll i val under gudstjänsttid, att de bleve tydliga och inbördes överensstämmande, eller vidtagande av andra åtgärder, i syfte att åstadkomma en enhetlig och riktig tillämpning av samma bestämmelser.

I motionen II: 206 hade hemställts, att riksdagen måtte besluta, att § 58, första stycket, i lagen om val till riksdagen den 26 november 1920 skulle erhålla följande ändrade lydelse: »Valet skall börja klockan nio förmiddagen och fort-

gå å landsbygden till klockan åtta och i stad till klockan nio eftermiddagen; dock att, där allmän gudstjänst å valdagen hålles inom valdistriktet, uppehåll göres för den tid gudstjänsten pågår.»

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt, att riksdagen i anledning av förevarande motioner måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville rörande bestämmelserna om tiden för val till andra kammaren samt kommunala val låta verkställa utredning i de hänseenden, som i utlåtandet angivits, ävensom för riksdagen framlägga de förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

Om ändrade bestämmelser ang. uppehåll i val under gudstjänsttid.
(Forts.)

Herr Bergström, David: Herr talman! I det ämne, som här föreligger, har jag givetvis ingenting att erinra emot utskottets kläm. Då jag emellertid icke varit i tillfälle att deltaga i konstitutionsutskottets behandling av detta ärende, skall jag tillåta mig att fästa uppmärksamheten vid en fråga, som torde böra tagas i betraktande vid den utredning, som nu begäres.

Förhållandet är ju, herr talman, att den stora valdagen i september, den tredje söndagen i månaden, har en dubbel karaktär. Den är en söndag och en vilodag och den är en valdag. Måne man icke skulle kunna bli av med en del av de olägenheter, över vilka man klagat i avseende på valförhållandena, om man delade upp denna dag så, att en del, och den kortare, vore helt ägnad åt söndagen, åt vilodagen, och den övriga delen sedermera ägnades åt valen, bleve valdag. Det har ju varit så förr i tiden, att högmässan här i landet började klockan 8 på morgonen i städerna och klockan 9 på morgonen på landsbygden. Sedermera har tiden flyttats fram allt mer och mer, och man är nu framme vid att högmässan börjar klockan 10 i kanske de flesta landsförsamlingar, men klockan 11 i städerna och en del landsförsamlingar. Borde det icke vara skäl, att Kungl. Maj:t vid övervägande av den fråga, som nu är föredragen, också toge i betraktande, om man icke för denna söndag, den tredje söndagen i september, kunde fastställa en viss begränsad gudstjänsttid och därmed också en viss sluttid för den egentliga vilodagen, för söndagen. Sedermera hade man till sin fulla disposition den övriga tiden att på det sätt, som man vill, ordna i olika kommuner för valdagen. Ifall då gudstjänsten överallt vore slut klockan 10 eller möjligen först klockan 11, så skulle detta bereda många fördelar.

Jag har velat framhålla detta, herr talman. Jag hoppas, att vad jag nu anført även måtte tagas i beaktande vid denna frågas fortsatta behandling av regeringen.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Föredrogos ånyo första lagutskottets utlåtanden:

nr 6, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i vissa delar av 5 och 6 kap. strafflagen; och

nr 7, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i förordningen den 3 april 1810, huruledes rättelse och förklaring uti gjorde fideikommissförfattningar må sökas, samt vad i avseende på fardag av fideikommissegendom kommer att iakttagas.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Ang.
fördelningen
ähta makar
emellan av
avgiftspen-
sioner.

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 4, i anledning av väckta motioner om skrivelse till Kungl. Maj:t angående fördelningen ähta makar emellan av avgiftspensioner enligt lagen om allmän pensionsförsäkring m. m.

Andra lagutskottet hade till behandling i ett sammanhang förehaft motionerna nr 138 i första kammaren av fröken *Hesselgren*, nr 139 i första kammaren av herr *Schedin* m. fl., nr 184 i andra kammaren av herr *Johanson* i Hallagården m. fl., samt nr 289 i andra kammaren av fru *Östlund* m. fl.

I de likalydande motionerna nr 138 i första kammaren och nr 289 i andra kammaren hade yrkats, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte låta utarbета och för riksdagen framlägga förslag till sådana ändringar av lagen om allmän pensionsförsäkring att inom pensionsförsäkringen beräkningen av ähta makars tilläggsavgift grundades på hälften av makarnas gemensamma inkomst, att denna tilläggsavgift påfördes vardera maken med lika belopp samt att avgiftspensionen beräknades efter för män och kvinnor gemensamma grunder.

I de lika lydande motionerna nr 139 i första kammaren och nr 184 i andra kammaren hade yrkats, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om verkställande av utredning angående fördelningen ähta makar emellan av dem tillkommande avgiftspensioner enligt lagen om allmän pensionsförsäkring, så att den påförda pensionstilläggsavgiften på lämpligt sätt delades mellan man och hustru, och om framläggande för 1927 års riksdag av det förslag, som härav kunde föranledas.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet under hänvisning till vad däri anförts hemställt.

A) att motionerna nr 138 i första kammaren och nr 289 i andra kammaren icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda;

B) att motionerna nr 139 i första kammaren och nr 184 i andra kammaren icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservation hade anmälts av fröken *Hesselgren*, som dock ej antytt sin mening.

På framställning av herr förste vice talmannen beslöts att utlåtandet skulle företagas till avgörande punktvis.

Punkten A.

Fröken *Hesselgren*: Herr talman! Då jag är motionär i denna fråga och dessutom har antecknat en reservation, skall jag be att få säga några ord.

Av det utskottsutlåtande, som här föreligger, framgår, att frågan om de gifta kvinnornas pension flera gånger har behandlats i riksdagen och förekommit i en hel del uttalanden från myndigheter. Att vi från kvinnohåll det oaktat ha ansett oss böra ännu en gång framföra denna fråga, beror på att vi ansett, att krav på en revision av pensionsförsäkringslagen på denna punkt borde frambäras direkt från kvinnorna i riksdagen för att därmed understryka, att de protester, som redan vid lagens framträdande restes mot kvinnornas särställning i pensionsfrågan allttjämt hålla streck och icke på något sätt ha förändrats genom de erfarenheter vi haft av lagen. Snarare kan jag säga, att våra farhågor i hög grad besannats. Kvinnornas ställning i förhållande till pensionslagen är ganska dålig, vilket också under dessa år framhållits från många olika håll. Jag tror nog man kan säga, att man mer och mer kommit till insikt om det orim-

liga i att t. ex. gifta kvinnors pensionsavgifter beräknas alldeles lika för *alla* gifta kvinnor, alldeles oavsett mannens inkomster eller det större eller mindre arbete, som av henne utföres i hemmet.

Det är ganska betecknande, att det samtidigt med våra motioner också kommit motioner från bondehåll med begäran om en ändring på denna punkt. I bondehemmen ligger det åtminstone i öppen dag, att den inkomst, som familjen har, grundar sig på båda makarnas gemensamma arbete, alldeles oavsett om detta arbete är lagt på olika områden, utanför och innanför hemmet, och det måste då synas som en orimlighet, att av de pensionsavgifter, som betalas av familjens gemensamma inkomst, endast en obetydlig del tillfaller hustrun.

Det orimliga i detta förhållande kommer ytterligare att framträda i den mån som avgiftspensionerna verkligen stiga till någon summa. Under den gångna tiden har man i stort sett endast haft att räkna med tilläggs pensioner, men den dag kommer och närmar sig med varje år som går, då avgiftspensionerna komma att få betydelse och då blir detta än mer påtagligt. Det blir en orättvisa icke bara mot kvinnorna utan mot familjerna. Om hustrun t. ex. blir invalid, medan mannen lever, får familjen mycket litet nytta av de kanske rätt så stora inbetalningar av pensionsavgifter, som gjorts på grund av familjens ekonomiska ställning. Detta framträder ännu mera på grund av att procentberäkningen på den summa, som ansetts vara inbetalning för hustruns pensionsavgifter, ställes så ofantligt mycket lägre än procentberäkningen för inbetalningarna för mannen.

Det är just denna fråga om procentberäkningen vi ytterligare i vår motion velat understryka. När frågan om fördelning av avgiftspensionerna mellan äkta makar förut varit uppe, har man endast med mycket lätt hand vidrört frågan om procentberäkningen. Vi ha därför tyckt, att man borde begära, att frågan om procentberäkningen också skall tagas upp till förnyad omprövning i samband med en revision av pensionsförsäkringslagen.

Det torde vara på tiden, att denna sak tas upp till förnyad omprövning. Man får en ganska stark känsla därav, när man läser den i utskottets förslag citerade motiveringen till lagen. Hela mentaliteten i dessa yttranden är en annan än vår tids, och det är inte uteslutet, att den grund de bygga på också kan behöva synas i sömmarna.

Det har alltid sagts oss, att detta är försäkringstekniska saker, som vi icke skola röra vid. Det är möjligt. Men det skulle kunna hända, att den grund dessa försäkringstekniska saker vilar på icke håller streck. Jag vill bara peka på, att den stora skillnaden mellan männens och kvinnornas dödsprocent är i sjunkande. Den var år 1899 0.93 och år 1920 0.25. Detta kan bero på en hel del olika saker, men det visar hän på, att man kanske kunde behöva revidera denna grund. Ändringen torde dels bero på förbättrade förhållanden i yrkestekniskt hänseende, dels kanske på förbättrade nykterhetsförhållanden och på att kvinnorna kommit in på farligare arbetsområden, där förut endast män arbetade.

Jag tror också, att man kan ha skäl att en liten smula granska invaliditetsfrågan. Jag vill då peka på det förhållandet, att den gamla fattigvårdslagen gjorde det nödvändigt för en kvinna, som skulle söka understöd för sina barn, vare sig hon var änka eller ensamstående att för att få sådant understöd uppvisa intyg om, att hon var invalid. Huru lätt är det då icke att blanda ihop den verkliga och den ekonomiska invaliditeten.

Härmed menar jag icke, att man gendrivit det förhållandet, att kanhända kvinnorna i större utsträckning än männen äro invalider. Men det pekar på, att man icke kan taga för givet, att det, som för 15 år sedan lades fram, nu håller streck. Det är möjligt, att de 21 miljoner, som enligt vad man sagt mig, blivit över på de beräknade utgifterna för folkpensioneringen till någon del

*Ang.
fördelningen
äktas makar
emellan av
avgiftspen-
sioner.
(Forts.)*

*Ang.
fördelningen
äktas makar
emellan av
avgiftspen-
sioner.
(Forts.)*

beror på att man missräknat sig på utgifterna för kvinnorna. Men även om man icke gjort det, tror jag, att det är skäl att inför den förändrade tid vi leva uti taga upp till granskning, huruvida det verkligen är rätt att i en obligatorisk försäkring, som bygger på principen en för alla och alla för en, och som tages ut som andra skattemedel på våra debetsedlar, dela upp mänskligheten i olika riskklasser? Varför skola alla kvinnor sättas i en enda riskklass? Varför då icke lika gärna gå in för olika riskklasser för t. ex. lantbor och stadsbor? Det har sagts, och jag tror att det är riktigt, att stadsborna i närvarande stund betala lantbornas pensioner, därför att lantborna leva så mycket längre. Om vi där ha två olika riskklasser med män och kvinnor i båda, varför skola vi då föra alla kvinnorna till en klass. Jag tror, att det skulle vara gott, om vi toge saken än en gång under övervägande och såge efter, om det icke kanhända skulle vara mera rättvist att gå in för en större solidaritet i denna försäkring.

Vi ha nu 15 års erfarenhet på detta område, och under tiden ha förhållandena ganska mycket ändrats.

Jag måste med tillfredsställelse stryka under, att utskottet också tager för givet, att frågan skall komma upp igen. Då vi lade fram vår motion, hade vi nog tänkt oss, att utskottet skulle vilja komma till något positivt uttalande i frågan. Men då utskottets ärade ordförande meddelade, att pensionsförsäkringsfrågan låge på Kungl. Maj:ts bord — jag har visserligen här i dag hört uttalas tvivelsmål från vissa håll, att så förhölle sig — måste även jag som motionär böja mig för, att utskottet nu icke kunde taga upp denna fråga till realbehandling. Den är så pass svår, att man icke utan att gå den mycket djupt inpå livet kan upptaga densamma till realbehandling, och därför böjde jag mig för utskottets yrkande om avslag å motionen. Att jag icke dess mindre reserverat mig, beror dels på, att jag velat stryka under de synpunkter, jag här framlagt, dels på att jag ansåg att utskottet skulle kunnat uttala sig litet mera sympatiskt mot principerna, även om det icke tagit upp frågan till detaljbehandling. Men då utskottet i alla fall bestämt förklarat, att det för sin del förväntar, att dessa frågor snart skola komma att tagas upp till omprövning inför Kungl. Maj:t får jag för denna gång låta mig nöja.

Herr talman! Jag har intet yrkande.

Under detta anförande hade herr förste vice talmannen uppstått och avlägsnat sig, varefter ledningen av kammarens förhandlingar övertagits av herr andre vice talmannen.

Herr Westman: Herr talman! Med anledning av vad den ärade reservanten anført skall jag be att få yttra några ord.

De motioner, som föredragits inför utskottet och om vilka utskottet yttrat sig i föreliggande betänkande avse två frågor, som äro alldeles skilda med avseende å sin riksdagshistoria.

Den första frågan berör fördelningen av pensionsavgifterna äkta makar emellan. Den frågan har behjärtats av riksdagen, som år 1921 skrev till Kungl. Maj:t och begärde utredning, huruvida icke förbättring skulle kunna åstadkommas i gifta och förut gifta kvinnors pensioner. Med anledning av denna skrivelse har nu till Kungl. Maj:t från besparingskommittén inkommit ett utlåtande, som rör denna sak och åtskilliga andra frågor. Likaså ha från myndigheter och föreningar inkommit yttranden, som äro avgivna över den saken.

I samband med denna fråga har också från kvinnohåll tagits upp den andra frågan, som fröken Hesselgren berörde, nämligen frågan om den procent, som skall beräknas för den pension, som utgår på avgifterna. Det är ju så för

närvarande, att man beräknar en procentsats för männen och en annan lägre för kvinnorna. Hur den saken skulle ordnas är en gammal fråga och i den frågan har riksdagen 1913 ställt sig på den ståndpunkten, att man icke borde godkänna den princip, som fröken Hesselgren förordat. Riksdagen gjorde då den meningen gällande, att någon del av de bestämmelser om försäkringar, som meddelas i pensionsförsäkringslagen skulle vara byggda på vanliga försäkringstekniska grunder. Man ville då i fråga om procenten på pensionsavgifterna följa den princip, som tillämpas av enskilda försäkringsbolag. Det finnes icke ett försäkringsbolag, som tillämpar den grundsatsen, att det skall vara samma procentsatser å erlagda avgifter för kvinnor som för män. Skulle riksdagen ordna denna sak försäkringstekniskt, måste man i det avseendet göra skiljaktigheter, så att procenten blev lägre för kvinnorna. Följden blev, att det blev synd om kvinnorna därför, att de fingo lägre pension. Men då gick riksdagen 1913 på den linjen, att pensionstilläggen skulle ökas för kvinnorna. Staten fick något mera träda emellan till kvinnornas bästa.

Sedermera har riksdagen 1921 gått vidare på den vägen, att man skulle behandla frågan om procenten för avgifterna på ett försäkringstekniskt tillfredsställande sätt. Man gick då så långt, att man delade upp män och kvinnor var för sig i 7 åldersgrupper, som vardera ha olika procent. Alltså har ett ytterligare steg tagits i en riktning motsatt fröken Hesselgrens ideal. Det är sålunda knappast anledning att, som den ärade reservanten gjorde, förmoda, att mentaliteten i riksdagen ändrats. Jag förstår för övrigt icke, om man vill tillgodose kvinnornas intressen, varför man icke skulle kunna låta detta vara detta, låta försäkring vara försäkring och i stället gå på den linje att begära ökade pensionstillägg för kvinnorna, vilken riksdagen anvisade 1913. Men detta är en sak, som man icke behöver gå in på och diskutera här. Problemet, hur man skall ordna kvinnornas ställning, är förfärligt invecklat. Den frågan måste emellertid komma in till beaktande vid behandlingen av den av mig förut angivna frågan.

Fröken Hesselgren behöver för övrigt icke vara orolig för att de synpunkter, som hon framfört i sin motion, icke skola komma att vinna beaktande, ty dessa synpunkter återfinnas i det yttrande, som Fredrika Bremerförbundet avgivit till Kungl. Maj:t. Under sådana förhållanden är det icke nödvändigt, att riksdagen inför Kungl. Maj:t lägger fram dessa synpunkter nu igen, då de redan dragits inför Kungl. Maj:t.

Detta sistnämnda skäl har varit anledningen till, att utskottet för närvarande ställt sig avvaktande.

Jag vill till slut säga, att, när fröken Hesselgren yttrade, att det uttalats tvivelsmål därom, huruvida den uppgift jag lämnat, när jag sade, att denna fråga ligger på Kungl. Maj:ts bord, vore riktig, detta torde bero på någon missuppfattning från den ärade talarinnans sida. Att saken ligger på Kungl. Maj:ts bord, därom kan icke mer än en mening råda. Ärendet inkom 1925, och det återfinnes nu på Kungl. Maj:ts bord. Den ärade talarinnan uttalade även tvivel om, huruvida Kungl. Maj:t snart komme att framlägga förslag för riksdagen. Kungl. Maj:t kommer i varje fall, så mycket kan jag säga, fatta beslut om, vilka åtgärder Kungl. Maj:t skall vidtaga i frågan redan under den närmaste tiden. Om detta beslut blir, att frågan skall föreläggas riksdagen, eller om Kungl. Maj:t vidtager ytterligare utredning, innan Kungl. Maj:t slutgiltigt bestämmer sin ståndpunkt, vågar jag icke uttala mig om. Riksdagen kan i varje fall icke begära, att Kungl. Maj:t skall ha så svåra och viktiga saker som denna färdigberedda efter så kort tid som den, vilken i detta ärende stått till Kungl. Maj:ts förfogande.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

*Ang.
fördelningen
äktas makar
emellan av
avgiftspen-
sioner.
(Forts.)*

Ang.
fördelningen
äktas makar
emellan av
avgiftspen-
sioner.
(Forts.)

Fröken Hesselgren: Vare det långt ifrån mig att på något sätt betvivla riktigheten av vad utskottets ärade ordförande sagt; det har aldrig fallit mig in.

När jag sade, att jag i dag fått en känsla av att vi dock bort driva saken hårdare än vi gjort, var detta yttrande föranlett av att en föregående talare i en liknande fråga uttryckte sig ganska pessimistiskt om den oändligt långa tid det skulle dröja, innan pensionsförsäkringslagen skulle upptagas till revision. Jag trodde på grund av de meddelanden, som gjordes i utskottet, att man kunde förvänta, att frågan mycket snart, i år eller nästa år, skulle komma in för riksdagen.

Att vad som säges i denna motion förekommer i ett av Fredrika Bremerförbundet ingivet yttrande är alldeles riktigt. Men det hindrar ej, att det också kan behöva föras fram här och jag vill än en gång understryka, att vi för vår del äro lika angelägna nu som vi voro, när lagen kom fram, att den skall ändras på denna punkt.

Herr von Koch: Herr talman! Då det möjligtvis kan förefalla någon, som om fröken Hesselgren i denna fråga stode alldeles ensam om sin mening och som om alla övriga deltagare i utskottsbehandlingen skulle stå på samma ståndpunkt som den, utskottets ordförande här intagit, ber jag att få säga, att åtminstone jag hyst mycket starka sympatier för den uppfattning fröken Hesselgren givit uttryck åt. Jag har redan tidigare i mitt yttrande till Kungl. Maj:t över besparingskommitténs utlåtande haft anledning att uttala mig i denna fråga.

Nu kunde jag visserligen icke fullständigt uppfatta utskottets ärade ordförande från denna plats, men, så vitt jag förstod, tog han nu principiell ställning till saken, och det är därför jag velat göra detta uttalande.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, bifölls vad utskottet i den nu ifrågakvarande punkten hemställt.

Punkten B.

Utskottets hemställan bifölls.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 10, i anledning av väckt motion om ändrad lydelse av rubriken 1178 i gällande tulltaxa.

Utskottets hemställan bifölls.

Om tullfrihet
för vissa vid
pianofabri-
kationen an-
vända halv-
fabrikat m. m.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 11 i anledning av väckt motion om tullfrihet för vissa vid piano- och orgelfabrikationen använda halvfabrikat.

I en inom andra kammaren väckt, till bevillningsutskottet hänvisad motion, nr 165, hade herr *Röing* hemställt, att riksdagen måtte besluta, att i gällande tulltaxa skulle införas en ny rubrik av följande lydelse:

»1276 $\frac{1}{2}$. Mekaniker till tafflar, pianon och flyglar samt tonbord till orgelharmonier, ävensom delar till sådana mekaniker och tonbord — — fria.»

Motionen avsåg införande av tullfrihet för de i den föreslagna nya rubriken upptagna artiklarna, vilka enligt gällande bestämmelser tullbehandlades enligt rubriken 1277 med en tull av 15 procent av värdet.

Utskottet hade i det nu förevarande betänkandet på grund av vad däri anförts hemställt, att riksdagen måtte, i anledning av herr Røings förevarande motion II: 165, om tullfrihet för vissa vid piano- och orgelfabriktionen använda halvfabrikat,

Om tullfrihet för vissa vid pianofabriktionen använda halvfabrikat m. m.
(Forts.)

1) besluta, att efter rubriken 1276 i gällande tulltaxa skulle införas en ny rubrik av följande lydelse:

		Kvantitet för tullbe- räkningen.	Tullsats.	
			Kronor	öre
	Instrument: — — — — — musikinstrument: — — — — —			
1276 ¹ / ₂ .	mekaniker till tafflar, pianinon och flyglar samt tonbord till orgelharmonier, ävensom delar till sådana mekaniker och tonbord	—		fria.

2) under förutsättning av bifall till vad under 1) hemställts,

a) för sin del jämväl besluta, att den ändrade bestämmelsen skulle tillämpas redan under innevarande budgetår från dag, som Kungl. Maj:t bestämde; samt

b) i skrivelse till Kungl. Maj:t, med tillkännagivande av sina sålunda fattade beslut, anhålla, att Kungl. Maj:t ville förordna om den beslutade ändringens ikraftträdande snarast möjligt.

Reservationer hade avgivits

1) av herrar *Gustaf Nilsson* i Kristianstad, *Björnsson*, *Johan Bergman*, *Olsson* i Ramsta, *Johansson* i Arkösund, *Lövgren* i Nyborg, *Åström* och *Olsson* i Gävle, vilka yrkat avslag å motionen; samt

2) av herr *Rune*, mot viss del av motiveringen.

Herr **Björnsson**: Herr talman! Det pågår för närvarande en granskning av vår tulltaxa utav särskilt utsedda sakkunniga, en granskning som har till syfte att åstadkomma de jämkningar, som kunna betingas av förändrade tekniska förutsättningar för vårt näringsliv. Det har nämligen, sedan tulltaxan fastställdes, tillkommit nytillverkningar; man har tagit upp nya metoder för framställning av då kända varor, och slutligen har det visat sig, att den gällande tulltaxan på åtskilliga punkter är mycket besvärlig för tullverket att objektivt tillämpa. Emellertid har det då förutsatts, att de ändringar i tulltaxan, som på grund av denna granskning skulle underställas riksdagen, icke skulle vara avsedda att på något sätt rubba det gällande tullsystemet i fråga om dess väsentliga principer. Det har sålunda icke varit fråga om att åstadkomma varken ett ökat tullskydd eller en minskning av detsamma.

Det är givetvis då klart, att man, då det i år förelägges riksdagen förslag till ändring av gällande tullsatter, motionsvis framförda av enskilda riksdagsmän, blir något förvånad över att icke utskottet ställt sig avvisande i stort sett till alla dylika förslag, under hänvisning till den pågående granskningen. Emellertid föreligger det utan tvivel sådana gränsfall, där det är svårt att avgöra, huruvida en önskvärd förändring kan hava betingats av ett rent tulltekniskt behov, om jag under detta namn sammanfattar den grupp av önsk-

*Om tullfrihet
för vissa vid
pianofabri-
kationen an-
vända halv-
fabrikat m. m.*
(Forts.)

värda förändringar, som jag nyss sökt angiva, eller huruvida en sådan möjligen kan innebära en ändring av tullskyddets storlek i jämförelse med skyddet för andra varor. Under sådana förhållanden kan naturligtvis icke bevillningsutskottet på detta sätt kort och gott ställa sig avvisande till motionsvis framlagda förslag, då man på förhand kan vara nästan säker på, att man från granskningsmännens sida icke kan påräkna förslag i en sådan riktning, så snart det blir fråga om ökning eller minskning av tullskyddet.

Den motion, som här föreligger till behandling, hör emellett under inga förhållanden till den grupp av motioner, som jag nyss åsyftade, och jag skulle vilja varna denna kammars tullskyddsvänner för att låta narra sig såväl av formuleringen på utskottets kläm som av det rykte, som herr Röing gjort mycket för att förtjäna: det att vara en ståndaktig frihandelsvän.

Utskottets kläm går ut på en nedsättning av en tull och förefaller således att gå i frihandelsvänlig riktning, och herr Röings namn skulle ju borga för att det också hängde ihop på det sättet. Såvitt jag förstår, är detta förslag emellertid ett klart protektionistiskt förslag. Det tullskydd, som en viss industri åtnjuter, beror ju på skillnaden mellan tullen på industriens helfabrikat och tullen på dess råvaror och halvfabrikat. Nu föreslås det här, att man skall sänka tullen på råvaror och halvfabrikat för denna industri — i detta fall gäller det halvfabrikat — men bibehålla tullen på den färdiga varan. Detta innebär naturligtvis ett ökat tullskydd. Jag bortser helt och hållet från att den föreslagna tullsänkningen skulle innebära en minskning i statens inkomster med 50,000 kronor, ty den tull, som det här är fråga om, har i och för sig karaktären av en ren finanstull. Ville man befria sig från denna finanstull skulle man naturligtvis också göra en motsvarande reduktion i tullsatsen för den färdiga varan.

Då jag sålunda kommit till det resultatet, att ett bifall till utskottets förslag skulle innebära en ökning av tullskyddet, frågar jag mig, huruvida det har framkommit några sådana omständigheter, som kunde göra en sådan motiverad på grund av ändringar i tillverkningsförhållanden eller dylikt, sedan de nuvarande tullsatserna fastställdes, och det har, såvitt jag vet, icke förebragts några som helst skäl i den riktningen. Det förefaller mig då vara fullkomligt orimligt, att man så här på måfå skall taga ut en enda industri och i en hast bevilja ett ökat tullskydd för den, när det finns en mängd andra industrier, som säkerligen befinna sig i minst lika bekymmersamt läge som ifrågavarande. Jag vill erinra om att en stor del av denna industri, som enligt detta utskotts-förslag skulle erhålla ökat tullskydd, är mycket nära besläktad med möbelindustrien. I många fall kan denna industris arbete betecknas såsom ett inmonterande av mekaniker eller tonbord o. s. v. i ett fodral. Man måste således säga, att arbetet närmast faller inom möbelindustrien. Därför borde dess tullfråga behandlas i samband med möbelindustriens. Då man nu icke överhuvud taget tager någon hänsyn till de konsekvenser detta kan medföra, förefaller det mig orimligt att bifalla motionen.

Jag yrkar därför, herr talman, bifall till den vid utskottsutlåtandet fogade reservationen.

Herr Boman: Herr talman! Den föregående ärade talaren har alldeles rätt i, att man bör vara synnerligen försiktig med att röra vid tulltaxan, då arbete pågår att söka jämka på vissa rubriker däri för att få densamma mera enhetlig och för att få bort de missförhållanden, som finnas. Men det hindrade icke förra årets riksdag att i några fall ändra tullsatser, då det var uppenbart, att detta var välbetänkt. Så torde väl vara fallet även i år i fråga om de betänkanden, som bevillningsutskottet nu har avgivit och där åtskilliga tullsatser beröras. Man bör komma ihåg, att om man också fasthåller vid att det

tullskydd, som finns, icke skall ändras genom det kommittéarbete, som pågår, så får man väl säga, då det här gäller att göra en artikel tullfri, som icke är föremål för tillverkning inom landet, att det endast är indirekt som man bereder ett ökat tullskydd, genom att den inhemska fabrikationen av pianon får gagn av detta. Det är väl i tämligen begränsad omfattning som denna hjälp kommer att lämnas. Då nu bevillningsutskottets majoritet gör det uttalandet, att det här gäller en hårt betryckt näring, som man kan hjälpa, så borde man väl icke, med den kännedom man har om bevillningsutskottsmajoritetens sammansättning, kunna utgå ifrån annat än att det verkligen föreligger anledning att vidtaga denna åtgärd.

*Om tullfrihet
för vissa vid
pianofabri-
kationen an-
vända halv-
fabrikat m. m.
(Forts.)*

Om herrarna vilja se på den statistik, som angivits i utskottsutlåtandet, finna herrarna, att årliga importen av utländska pianon under åren 1901—1913 var mellan 400 och 500 stycken. Åren 1924 och 1925 voro motsvarande siffror 2,606 och 2,524, alltså i det närmaste en femdubbling av importen. Om man genom denna lilla åtgärd, som kostar statskassan cirka 50.000 kronor, kunde främja tillverkningen inom Sverige av denna artikel, borde det ju icke vara så smärtsamt för den, som har intresse av att det beredes sysselsättning åt svenska arbetare också, och den synpunkten kan väl icke vara alldeles värdelös för den föregående ärade talaren.

Den artikel det här gäller utgör en nödvändig del i pianofabrikationen, och man har ingen anledning antaga, att man genom att taga bort tullsatsen förbygger uppkomsten av någon fabrikation på området, då det endast gäller en sådan specialartikel. Jag tror därför, att riksdagen mycket lugnt kan biträda utskottets hemställan, till vilken jag ber att få yrka bifall.

Herr Björnsson: Jag är visst ense med den föregående ärade talaren därom, att det icke är någon så stor riksolycka, om man överflyttar från statens beskattningsrätt till en enskild näringsgren ett belopp av 50,000 kronor, men å andra sidan tror jag, att från den synpunkt, som talaren särskilt strök under, att man med detta skulle komma arbetslösheten till livs, denna tullförhöjning icke kan betyda något nämnvärt. Den är, såvitt jag förstår, alltför planlöst gjord för att kunna hava någon större betydelse i sådan riktning. Om man vill nå ett sådant mål, borde man taga upp frågan i ett mycket större sammanhang.

Vad som närmast uppkallat mig är emellertid den föregående ärade talarens yttrande, då han åberopade kammarens kännedom om sammansättningen av bevillningsutskottets majoritet och dess sinnelag. Det sinnelaget är emellertid nästan lika villsammt som motionens ursprung, dess formulering och dess kläm. Jag skall be att få påpeka, att bevillningsutskottets majoritet är väsentligen annorlunda beskaffad denna gång än den brukar vara.

Herr Rune: Herr vice talman! Jag kan verkligen icke gå med på herr Björns- sons uppfattning, att det här gäller ett protektionistiskt förslag eller, som han en annan gång uttryckte sig, en ökning av ett tullskydd. Det är här fråga om att taga bort en tull, och då kan man väl icke säga, att det är ett protektionistiskt förslag eller ett förslag om ökning av ett tullskydd.

Det är emellertid en helt annan sak, om denne talare menar, att denna svenska industri, som behöver dessa mekaniker, kommer i ett mera konkurrenskraftigt läge gentemot importen av ifrågavarande instrument, pianon och orglar, ty då har han rätt i det. Som herrarna veta, är jag i allmänhet frihandlare och motsätter mig i allmänhet höjning av tullar och varje åtgärd, som fördyrar levnadskostnaderna. Åtminstone brukar jag göra detta i regel, därför att jag tror det vara mycket viktigt att söka driva ned produktionskostnaderna. Sär-

*Om tullfrihet
för vissa vid
pianofabri-
kationen an-
vända halv-
abrikat m. m.
(Forts.)*

skilt torde detta vara nödvändigt med hänsyn till vår exportindustri, men det är nog nyttigt överhuvud taget, att man söker bringa ned levnadskostnaderna.

I detta fall skulle väl resultatet av detta förslag först och främst bliva, att den svenska pianofabrikationen kunde få billigare tillverkningskostnad på sina instrument. Den kan då sälja dem något billigare än nu, och jag tror, att den blir tvungen att göra det, emedan den är utsatt för utländsk konkurrens. Resultatet härav kan, såvitt jag förstår, icke alls bli det, att den kan höja priserna och knappast ens, att den kan hålla de pris, som för närvarande gälla. Såvitt jag förstår, kan det icke vara annat än riktigt, att man försöker, då det icke vållar någon svensk någon ökad utgift, ordna det så, att denna svenska industri bliver mera konkurrenskraftig gentemot utländsk fabrikation.

Jag vill i detta sammanhang för att ytterligare belysa min uppfattning i frågan säga, att när jag här i alla fall reserverat mig emot viss del av motiveringen, så har det skett helt enkelt med avseende på följande uttryck i utskottets motivering: »För nämnda industri, vilken såsom känt är befinner sig i betryckt läge och vilkens övriga halvfabrikat i stor utsträckning äro belagda med tull» etc. Det är denna relativsats jag ansett icke böra vara med i motiveringen, ty motivet för mig är icke, att denna industri befinner sig i betryckt läge. Det finns ju, vilket vi även talade om häromdagen, många industrier, som äro det, ehuru man icke anser sig kunna hjälpa dem. Mitt motiv är, att man i detta fall icke ålägger den svenska allmänheten någon merutgift, men gynnar en svensk industri, och olägenheten är endast, att staten får något mindre tullinkomster. Denna tull synes mig vara en ren finanstull, ehuru jag icke anser den vara av sådan beskaffenhet, att det är skäl att hava den kvar.

Det har vidare här talats om att man skall taga hänsyn till konsekvenserna av ett beslut i den riktning utskottet föreslagit. Jag förstår icke, vad det skulle bli för elaka konsekvenser av detta.

Vidare har det talats om att denna nedsättning skulle vara alltför planlöst gjord. Jag tycker, att detta är en ganska enkel sak, som var och en kan överblicka, då det ju endast gäller att sänka en tull på en artikel, som en fabrikation behöver, en artikel, som för övrigt icke tillverkas här i landet. Detta göra vi för att industrien skall kunna stå sig bättre i konkurrens med utlandet och kunna öka sin tillverkning och bereda mer arbete för våra svenska arbetare och mer förtjänst för sin egen affär.

Det synes mig sålunda, herr andre vice talman, som om alla skäl i detta fall tala för att biträda utskottets hemställan, till vilken jag ber att få yrka bifall.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter jämlikt därunder förekomna yrkanden gjordes propositioner, först på bifall till samt vidare på avslag å vad utskottet i det nu föredragna betänkandet hemställt; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Föredrogos ånyo bevillningsutskottets betänkanden:

nr 12, i anledning av väckt motion om upphävanne av tullen å vissa slag av böcker;

nr 13, i anledning av väckt motion om ändring av tullen å vissa slag av gardiner; samt

nr 14, i anledning av väckt motion om tull å kardbeslag.

Vad utskottet i dessa betänkanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 15, i anledning av väckt motion om vissa ändringar av tullen å vävnader av ull.

I en inom andra kammaren väckt, till bevillningsutskottet hänvisad motion, nr 166, hade herr *Björkman* hemställt, att riksdagen måtte besluta,

dels att rubrikerna 404—406 i gällande tulltaxa måtte erhålla följande ändrade lydelse:

vävnader av ull, även i förening med annat spånadsämne med undantag av silke:

andra slag, ej särskilt nämnda:

404. vägande per kvm. mer än 700 gram ..... 1 kg. 1: 20

405. vägande per kvm. mer än 500 gram men ej mer än 700 gram . 1 kg. 1: 60

406. vägande per kvm. 500 gram eller därunder ..... 1 kg. 2: 25

dels att tulltaxerubrik 402 måtte ur tulltaxan utgå.

Motionärens förslag innebar följande förändringar i tullsatserna för de vanligare vävnaderna av ull, taxerubrikerna 404—406, nämligen att tullen höjdes för vävnader, vägande mer än 200 gram men ej mer än 500 gram per kvadratmeter, med 50 öre per kilogram men sänktes för vävnader, vägande mer än 500 men ej mer än 700 gram per kvadratmeter, med 15 öre per kilogram och för vävnader, vägande mer än 700 gram per kvadratmeter, med 30 öre per kilogram. För vävnader med en vikt per kvadratmeter av 200 gram eller därunder skulle däremot någon förändring i tullsatsen ej inträda.

Utskottet hade i det nu föredragna betänkandet på åberopade grunder hemställt, att riksdagen, i anledning av herr *Björkmans* förevarande motion II:166 om vissa ändringar av tullen å vävnader av ull, måtte besluta,

1) att rubriken 402 i gällande tulltaxa skulle ur densamma utgå; samt

2) att rubrikerna 404, 405 och 406 i gällande tulltaxa skulle erhålla följande ändrade lydelse:

		Kvantitet för tullbe- räkningen.	Tullsats.	
			Kronor	öre
	Vävnader av ull, även i förening med annat spånadsämne med undantag av silke:			
	— — — — —			
	andra slag, ej särskilt nämnda:			
404.	vägande per kvm. mer än 700 gram . .	1 kg.	1	20
405.	vägande per kvm. mer än 500 gram men ej mer än 700 gram	1 kg.	1	60
406.	vägande per kvm. 500 gram eller där- under	1 kg.	2	25

Reservation hade avgivits av herrar *Gustaf Nilsson* i Kristianstad, *Pers, Johan Bergman, Månsson* i Furuviik, *Olsson* i Ramsta, *Lövgren* i Nyborg och *Äström*, vilka yrkat avslag å motionen.

Herr *Äström*: Herr talman! I den motion, som nu föreligger till behandling, har motionären sökt framställa sitt förslag såsom en utjämning av nu-

Om
vissa änd-
ringar av tull-
len å värna-
der av ull.
(Forts.)

varande tullsatser därhän, att de skulle komma i bättre överensstämmelse med nuvarande förhållanden inom textilindustrin. Utskottsmajoriteten har varit nog välvillig att godtaga den motivering, som motionären presterat. Motionären gör också gällande, vilket likaledes godtagits av utskottsmajoriteten, att det skulle vara en compensation, som här skedde, i fråga om förhållandet mellan nedsättningen och höjningen av respektive tullsatser, men han föreslår i sin motion en sänkning av två tullsatser och en höjning beträffande en tullsats. Ser man närmare på förhållandet, kan man mycket snart konstatera, att det är en mycket dålig compensation, som härmed erbjudits.

Om vi se på den statistik, som utskottet framlagt, och se på importsiffrorna under de olika rubrikerna, finna vi, att under den tullrubrik, där sänkningen skulle bli kraftigast, d. v. s. 30 öre per kg., importerades under år 1924 endast omkring 7,000 kg. Det är tydligen en post, som spelar mycket liten roll med hänsyn till konsekvenserna och detta även särskilt, då det gäller tillverkningen inom landet och dess industri, därför att det är fråga om en så pass tung vara och därför att man numera kommit ifrån användningen av densamma. Numera litar man i fråga om tjockare klädesplagg mera till skinnvarorna.

Om vi se på den rubrik, som kommer närmast och som skulle drabbas av en liten sänkning av 15 öre per kg., så omfattar den rubiken också en fösvinnande liten del av importen. Ifrågavarande importsiffra är 1,017,000 kg., och då beräknar man på fackmannahåll, att ungefär högst 15 % av densamma kan beräknas komma under viktsatsen mellan 500 och 700 gram. Det skulle således även där bli en sänkning, som skulle vara ganska obetydlig, så att compensationen är väl i och för sig ganska dålig. Därtill kommer att, då det gäller en tullsänkning, har denna ofantligt svårt att nå fram till konsumenterna så att dessa få någon nytta av densamma. Den stannar i allmänhet på vägen, innan den hinner dit, och denna compensation, som konsumenterna således skulle ha, skulle nog bli synnerligen minimal. Däremot är det alldeles säkert, att de få vara med om den höjning, som föreslås, och eftersom det gäller en överväldigande del av de artiklar, som konsumeras på detta område, blir också höjningen ganska stor.

Om vi endast se på importen, så finna vi, att redan denna innebär en och en halv miljon i ökad konsumtionsskatt, men om vi dessutom veta, att icke mindre än mellan 85—90 % av dessa artiklar tillverkas inom landet, märka vi, att den inhemska industrien helt enkelt alltid utnyttjar tullskyddet och icke bara tullskyddet i allmänhet, ty om än fabrikena, d. v. s. industrien, nöja sig med att utnyttja tullskyddet, så lägga grossisterna och dessutom detaljisterna på en liten smula, och då man kommer fram till konsumenterna, får man vara mycket glad, om höjningen inskränker sig till 100 procent av vad som var tänkt från början. Detta måste komma att betyda en avsevärd höjning i kostnaderna på detta område, och då den ärade motionären, delvis understödd av utskottsmajoriteten, har sagt, att de breda lagren skulle framför allt bli de, som finge nytta av sänkningen, så är detta nog ett mycket diskutabelt påstående, därför att det är mycket liten omsättning på dessa artiklar, vilket bevisar, att det omöjliga kan vara någon större omsättning bland de breda lagren. Därtill kommer, att de bredare lagren icke ha råd att köpa dessa sämre kvaliteter, emedan tillverkningskostnaden för en kostym är det förnämsta nu för tiden, och den därför blir lika dyr, om man använder bättre kvalitet i stället för sämre sådan. Därav följer, att framför allt de breda lagren, som icke ha råd att få så många ombyten kostymer, få lov att hålla sig till de bättre kvaliteterna. Det är således icke riktigt att försöka göra gällande, att den här ifrågasatta åtgärden skulle komma dessa samhällslager till godo. Här är det fråga om en tullförhöjning av 50 öre per kg. för en mycket stor konsumtionsartikel,

en höjning som otvivelaktigt kommer att medföra en ökning med några miljoner i konsumtionsskatt. Det är då skäl att framför allt tänka på att man icke bör vidtaga sådana förändringar i tulltaxan åtminstone för närvarande, när man under senare år alltid hänvisat till den utredning, som nu håller på att företagas. Med hänsyn till denna bearbetning eller utredning förefinnes det ännu mindre skäl att så här i förskott vidtaga en ändring av sådan avsevärd betydelse.

Jag ber att få yrka avslag å utskottets hemställan.

Herr Boman: Herr talman! Det är alldeles riktigt vad den föregående talaren sade, att denna motion, som av utskottet tillstyrkts, innefattar dels ett par tullsänkningar och dels en viss höjning av tullen. Då den föregående ärade talaren förklarade, att tullsänkningarna icke komma konsumenterna till godo, skulle ju konsekvensen ha fordrat, att han också motsatt sig tullsänkningen. För min del tror jag, att såväl en sänkning som en höjning beträffande dessa artiklars tull spelar en ytterst ringa roll för konsumenten, i varje fall då det gäller höjningen beträffande de lättare vävnaderna. Enligt en uppgift, som finnes i motionen, utgör vikten av de mera gängse typerna av vävnader numera cirka 100 gram per längdmeter mindre än vad förr var fallet. Om man räknar med 3 å 4 meter vävnad för en kostym, kan det icke bli av stor betydelse, ifall 400 gram därav skulle drabbas av en tullförhöjning efter 50 öre per kg. Och jag tror, att det är svårt för konsumenterna att märka denna höjning.

Förhållandet är ju det, vilket motionären även redogör för, att en differenciering av tulltaxan för närvarande äger rum. Nu är det så, att en grupp med vikt från 200 till 700 gram tyg per kvadratmeter av vävnaden är hänförd till samma rubrik. Det föreslås, att hela gruppen under 500 gram sammanföres till en. Tidigare använde konsumenterna i Sverige i regel tjockare och tyngre vävnader, och den olika tullbelastning, som då ägde rum, hade mindre betydelse för fabrikerna, enär de lättare vävnaderna icke kommo till så stor användning och tillverkningskostnaden vid fabriken är väsentligt större för de lättare vävnaderna. Nu har den däremot fått större betydelse, då det gäller en artikel, som mera allmänt förbrukas.

Jag tror sålunda, att det finns goda skäl för det förslag, som tillstyrkts av utskottet, och jag ber att få yrka bifall till detsamma.

Herr Åström: Jag skall bara med anledning av den siste ärade talarens anförande säga, att den utveckling, som utskottets talesman påpekat, den skedde långt före år 1911, då nuvarande tullsats fastställdes, och den är således icke något nytt för dagen. Den skedde för övrigt vid en tidpunkt, då konkurrensen utifrån var betydligt mer svårartad för denna vår svenska industri än i dag, då man ifrån konkurrerande länders sida, t. ex. England, knappast kan tala om någon konkurrens, därför att deras priser äro sådana, att man icke kan göra någon affär med dem.

Herr Björnsson: Om man vill se denna fråga rent sakligt, förhåller det sig utan tvivel så, att ett bifall till denna motion innebär ett steg i protektionistisk riktning. Jag har därför också först efter mycket stor tvekan kunnat ansluta mig till det förslag, som utskottet här framlagt.

Jag tror emellertid icke, att den föregående ärade talaren har rätt, då han säger, att den omläggning av konsumtionen, som i motiveringen är åberopad, hade skett före fastställandet av nu gällande tulltaxa, och jag vill i det sammanhanget erinra herr Åström om ett faktum, som alldeles säkert visar, att det är en viktig förändring, som inträtt efter den tiden och som herr Åström

*Om
vissa änd-
ringar av tull-
taxan å vävna-
der av ull.
(Forts.)*

Om
vissa änd-
ringar av tull-
en å vävna-
der av ull.
(Forts.)

i sitt första anförande icke tog hänsyn till, då han gjorde det påståendet, som otvivelaktigt är riktigt, att fattigt folk icke har råd att köpa dåliga tyger. Då han motiverade detta därmed, att det blivit så dyrt att få en kostym förfärdigad, vill jag erinra herr Åström om, att det är just på senare tid som konfektionsarbete vunnit så oerhört stor användning i jämförelse med vad förut var fallet, och i samband med denna mera fabriksmässiga framställning av färdiga kläder har säkerligen också konsumtionen förskjutit sig i riktning mot en större användning av lättare tyger än som var fallet, då man huvudsakligen hade en hantverksmässig tillverkning av kläder.

Herr Nilsson, Gustaf: Då jag är reservant i frågan, måste jag uttala ett beklagande av att den föregående ärade talaren i detta fall ej kunnat följa med oss. Det kan icke bestridas, även om man försöker göra det här, att förslagets bifallande skulle innebära en ökning av tullen på det slags tyger, som i allmänhet den mindre bemedlade befolkningen köper. Även om denna ökning i och för sig, såsom herr Boman anförde, icke kan bli så väsentlig — det kan man ju nästan säga om varje tullökning — så blir det likväl, om man lägger allt tillsammans, av dessa många tiotal eller hundratal tullförhöjningar ett större belopp till sist. Det är ett avsteg i protektionistisk riktning ifrån den ståndpunkt, som vi förut i bevillningsutskottet intagit, då det gällt dessa frågor, och därför har jag icke kunnat gå med på den tullförhöjning, som här föreslagits, utan ber att få yrka bifall till den vid betänkandet fogade reservationen.

Herr Vennersten: Jag tycker, att det nttalande, som den siste ärade talaren gjorde, tål vid någon modifikation. Såvitt jag känner till det förhållande, som i motionen och betänkandet beröres, kommer, sedan den svenska industrien hunnit anpassa sig, den tullförhöjning, som inträder för vissa viktgrupper, att i all huvudsak träffa finare utländska tyger, som den mindre bemedlade icke köper. Jag skulle våga gå så långt, att jag säger, att det i icke oväsentlig grad kommer att bli en lyxtull, i den mån det överhuvud taget är fråga om en tullförhöjning. Men den siste ärade talaren, liksom övriga herrar i bevillningsutskottet, har ju haft gott tillfälle att övertyga sig om att det här mera gäller en justering än en verklig ändring i vare sig protektionistisk eller annan riktning. Vi ha ju sett, hurusom vi undan för undan i olika avseenden justerat tullsatserna, i de allra flesta fall nedåt ända till tullfrihet, och man har icke opponerat sig däremot. Man har ansett, att ändrade förhållanden krävt sådan justering, och jag vågar påstå, att det är i god överensstämmelse med den hållning, vi hittills inom riksdagen intagit, om man nu yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr Åström: Jag har en utomordentlig respekt för den ärade talarens sakkunskap på detta område, även om denna respekt är störst, då det gäller själva affärsledningen. Men då han vill göra gällande, att det här är fråga om en ren lyxtull, blir icke respekten så stor längre, ty här är det dock fråga om att under denna tullrubrik införa allt tyg, som användes för närvarande i kostymer i detta land. Allt, som användes till sommarrockar, allt damdräkttyg och dylikt kommer under denna rubrik. Och då man vet, som den ärade talaren, att exempelvis i Norrköping under tiden januari—april, d. v. s. första kvartalet, det icke är sommartygerna, som då vävas, utan vintertygerna, varå genomsnittsvikten för närvarande utgör 500 gram per meter, alltså 400 gram per kvadratmeter, då förstår man också, att det är den huvudsakliga delen av ifrågavarande konfektionsartikel, som skulle drabbas av tullförhöjningen, och då kan man icke längre tala om en lyxtull, ty tullen kommer

då att lika väl drabba den inhemska konfektionsvaran, för vilken priset kommer att höjas, som den importerade varan.

Herr Nilsson, Gustaf: Den föregående ärade talaren har ju tillräckligt klarlagt, hur det förhåller sig med vad herr Vennersten yttrade om lyxtull i detta fall.

När herr Vennersten i övrigt sade, att han ansåg det lämpligt att justera tullsatser och även att justera vissa tullsatser uppåt, så är det ju klart, att det är dessa försök att justera uppåt, som göra, att riksdagen har all anledning att vara försiktig, då det gäller att söka beträda andra vägar i tullavseende än dem man förut gått.

Herr Vennersten: Jag har tydligen blivit missförstådd, när jag talade om att denna tull kunde bli en lyxtull. Då jag talade om denna tull såsom en lyxtull, berodde det på den uppfattning jag har, att den huvudsakligen kommer att träffa importen av finare tyger, ty andra tygsorter av samma vikt-kategori komma säkerligen i allra största utsträckning att, såsom tidigare varit fallet, tillverkas här i landet, och med hänsyn till den konkurrens, som råder, är jag alldeles övertygad, att konsumenterna skola finna, att denna förändring kommer enbart att bli dem till fördel.

Efter härmed slutad överläggning gjordes enligt de yrkanden, som därunder framkommit, propositioner, först på bifall till samt vidare på avslag å vad utskottet i det nu ifrågavarande betänkandet hemställt; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 8, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändrad disposition av Kinna & Örby egnahemsförening u. p. a. för 1925 beviljat lån från egnahemslånefonden;

nr 9, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av mark från klockarbostället i Västerlövsta församling m. m.;

nr 10, i anledning av väckt motion angående beredande av kapital åt samfälliga jordbruk; samt

nr 11, i anledning av väckt motion angående den av jordbruksdepartementets egnahemsinspektör utövade kontrollen över statens egnahemsverksamhet.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtande nr 12, i anledning av väckta motioner angående inrättande inom lantbruksstyrelsen av en särskild byrå för handläggning av mejeriärenden.

I två likalydande, till jordbruksutskottet hänvisade motioner, nr 204 i första kammaren av herrar *Nilsson, Nils Anton*, och *Gabrielsson* samt nr 292 i andra kammaren av herrar *Weibull* och *Bernström* hade hemställts, att riksdagen måtte anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa utredning rörande behovet av och förutsättningarna för inrättande inom lantbruksstyrelsen av en särskild byrå för mejeriärenden.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att förevarande motioner I: 204 och II: 292 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Om
vissa änd-
ringar av tul-
len å vävna-
der av ull.
(Forts.)

Om
inrättande
av en mejeri-
byrå inom
lantbruks-
styrelsen.

Om
nrättande
av en mejeri-
byrå inom
lantbruks-
styrelsen.
(Forts.)

Herr Nilsson, Nils Anton: Herr talman, mina herrar! Jag anser det här föreliggande ärendet vara av den vikt, att jag finner mig föranlåten att yttra några ord i saken.

Motionerna i denna fråga ha ju av jordbruksutskottet avstyrkts, men för övrigt säger utskottet i sin motivering för detta avstyrkande just ingenting. Det kan då, tänker jag, i denna stund vara intressant för kammarens ledamöter att få reda på den grundprincip, som varit ledande för motionärerna.

Vi ha den uppfattningen, att mejerihanteringen är för landet av en ganska stor betydelse, och om vi bara se på siffrorna, när det gäller exporterat smör, så ger ökningen av dessa siffror under de senaste åren vid handen, att denna vår uppfattning är riktig. Smörexporten har stigit rätt väsentligt. Den är för närvarande uppe i 9,000 ton, därav till England 4,100 ton. Det är visserligen i jämförelse med Englands behov av importerat smör en ringa kvantitet, då England 1925 importerade 300,000 ton smör. Nu är det, som sagt, omsorgen om denna närings framtida läge, som föranlett oss att frambära en motion om inrättande av en särskild byrå i lantbruksstyrelsen för handhavande av dessa angelägenheter.

Jag skall taga mig friheten att anföra några siffror beträffande värdet av denna mejerihanterings produkter. 1923 hade mejeriprodukterna, skummjolk oräknad, ett försäljningsvärde av 213.5 miljoner kronor. Saluvärdet av produkterna från andra stora näringar inom landet kunna i detta sammanhang också äga sitt intresse att taga kännedom om. Sålunda utgjorde värdet av kvarnrörelsens produkter samma år 166.8 miljoner kronor, medan värdet av den inhemska sockerproduktionen uppgick till 156,6 miljoner kronor. Även om man betraktar nämnda siffra beträffande mejerihanterings produktionsvärde, 213.5 miljoner kronor, vid sidan av exempelvis saluvärdet av pappersmasseproduktionen, finna vi, att den är överväldigande. Pappersmassefabrikationens salutillverkningsvärde uppgick samma år till 8,1 miljoner kronor mindre och pappersbrukens och pappfabrikernas tillverkningsvärde till 49.7 miljoner kronor lägre än mejeriprodukternas salutillverkningsvärde. Järn- och stålverkens, denna stora industris, salutillverkningsvärde är 115,6 miljoner kronor lägre än mejerihanteringsens salutillverkningsvärde. Dessa siffror äro verkligen talande.

Nu hade motionärerna förmodat, att man genom tillskapandet av denna mejeribyrå inom lantbruksstyrelsen skulle kunna råda bot på en del av de missförhållanden, som beträffande denna näringsgren för närvarande äro rådande. Jag skall bara peka på en enda detalj, t. ex. smörexportens läge här i vårt land, och hur efter kriget smörexporten, organisatoriskt sett, legat nere, varigenom det svenska smöret på den engelska marknaden icke på långt när kommit till sin rätt.

Dessa synpunkter ha bland annat framhållits i en skrivelse till lantbruksstyrelsen från svenska mejerikonsulentföreningen. Mejerikonsulentföreningens hemställan till lantbruksstyrelsen gick ut på att, när den då lediga statskonsulentbefattningen i mejeriskötsel skulle tillsättas, man skulle vänta härmed och i stället inrätta en byrå i lantbruksstyrelsen med en byråchef såsom ansvarig och självständig ledare. Nu tillsattes emellertid statskonsulentbefattningen i mitten av december. Detta ärende är dock av den vikt, att man från vår synpunkt har rätt att kräva, att åt densamma ägnas mera ingående uppmärksamhet.

Lantbruksstyrelsen har i sitt svar på denna nyss omnämnda skrivelse sagt: »Därest den föreslagna byråchefsbefattningen skulle hava omfattat förutom mejerihanteringen även boskapsskötseln, kunde framställningen möjligen haft något fog för sig.» Jag delar för mitt vidkommande ej denna lantbrukssty-

relsens uppfattning, därför att mejerihanteringen är dock till sin natur någon-
 ting tämligen fristående. Beträffande andra jordbrukets animaliska produkter,
 t. ex. fläsk och ägg, vill jag säga, att dessa produkter äro färdiga i och med
 att de lämna producenten. Så är ej förhållandet med mejeriprodukterna, utan
 de tarva teknisk bearbetning för att förvandlas från råvaran, mjölken, till den
 färdiga produkten, smöret eller osten. Det gäller angående det tekniska för-
 farandet, liksom alltid då det rör sig om förädling av sådana för yttre infly-
 telser ömtåliga produkter, att man måste förfara på det mest omsorgsfulla
 sätt. Den tekniska fulländningen har i dessa avseenden synnerligen stor be-
 tydelse. Jag skall tillåta mig citera några ord, som sagts eller skrivits av vår
 lantbrukskonsulent i England, agronomen Wachenfelt. Han skriver angående
 förhållandena på den svenska smörexportens område en hel del beaktansvärda
 saker. Han skriver bland annat: »Det synes mig, som om bristfälligheterna på
 dessa punkter huvudsakligen berodde på bristande omsorg och uppmärksamhet
 vid smörets framställning.» Han är synnerligen intresserad för den svenska
 smörexportens upprätthållande på den engelska marknaden. Jag skall icke i
 detalj gå in på några siffror, men det finnes åtskilligt att göra på detta om-
 råde, som hittills underlåtits.

Nu säger lantbruksstyrelsen i sitt svar till svenska mejerikonsulentförening-
 en, att lantbruksstyrelsen har den uppfattningen, att föreningen riktat grava
 anmärkningar mot lantbruksstyrelsens skötsel av denna angelägenhet. Jag
 har icke den uppfattningen, att dessa anmärkningar äro grava. Det kan ju
 ibland vara skillnad på sättet att framställa sina anmärkningar. Lantbruks-
 styrelsen säger, att det är underligt, att konsulentföreningen ej tidigare gjort
 framställning till lantbruksstyrelsen angående de brister, som konsulentför-
 eningen funnit vara för handen i skötseln av mejeriärendena. Men är det verk-
 ligen på det sättet, att en byrå, lantbruksbyrån, skall för sina initiativ i dessa
 stora och viktiga frågor vara beroende av påstötning utifrån? När detta är
 förhållandet, förmenar jag, att det är ett bevis för att dessa ärendens riktiga
 skötsel icke under nuvarande förhållanden och med nuvarande organisation av
 lantbruksstyrelsen är fullt tryggt. Det är icke beroende på bristande in-
 tresse eller omsorg utan på överhopningen av arbete på alla dessa områden. Vi
 förstå nog, såsom de nyss anförda siffrorna ge vid handen, att när alla dessa
 lantbruksärenden äro lagda på en enda byrå, denna byrå måste vara i mycket
 hög grad överhopad med arbete.

Vi ligga efter det stora flertalet smörproducerande länder beträffande an-
 ordningar för upprätthållande av vårt exportsmörs kvalitet. De länder, som
 i det avseendet stå framför oss, äro Finland, Nya Zeeland, Australien och ett
 flertal andra. Det är bland annat naturligtvis också Danmark, vidare Estland,
 Lettland, Holland och Irland. Vi äro i detta avseende, beträffande organisatio-
 nen på detta område, distanserade av dessa länder. Kvaliteten på danskt smör
 är vårt svenska överlägset och har allt sedan krigsåren varit det. Kvaliteten
 å finskt smör och priset på finskt smör ha med stora steg närmat sig kvaliteten
 och priset på vårt svenska smör, och man väntar vilket ögonblick som helst, att
 även Finland skall i detta avseende distansera Sverige. Ändå göres ingenting
 åt saken. När det kommer en framställning till riksdagen om utredning an-
 gående ändrade förhållanden på detta område, avstyrker riksdagens jordbruks-
 utskott enhälligt detta, och dock är det bara en begäran om en sådan sak som
 att riksdagen skulle anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa en utredning i
 saken. Detta mötes med enhälligt avstyrkande av jordbruksutskottet. Inför
 sådana förhållanden kan man verkligen ha anledning att vara bekymrad för
 det svenska jordbrukets framtid. Vi hade ju härom dagen en debatt i kam-
 maren, som visade, att vi på det område, som då var föremål för diskussionen,
 icke ha något att vänta av riksdagens majoritet, och vi ha tydligen icke heller

*Om
 inrättande
 av en mejeri-
 byrå inom
 lantbruks-
 styrelsen.
 (Forts.)*

*Om
inrättande
av en mejeri-
byrå inom
lantbruks-
styrelsen.
(Forts.)*

här med utskottets knapphändiga avfärdande av denna viktiga angelägenhet framför oss mycket att vänta.

Jag skall icke vidare upptaga kammarens tid med detta. Det kanske blir tillfälle att någon gång ett annat år taga upp detta spörsmål till nytt begrundande. Ärendets vikt föranleder mig emellertid att yrka bifall till motionen.

Herr Sederholm: Den föregående ärade talaren betonade mejerihantereringens betydelse för vårt land i nationalekonomiskt avseende, och i det fallet tänker jag, att han icke möter någon som helst gensaga. Men man får komma ihåg, att mejerihanteringen dock innebär tekniskt sett ganska obetydlig förädling av råvaran mjölk, som återigen är en produkt av boskapsskötseln. Dessa två hanteringar hänga mycket nära tillsammans, och om det skulle ha påfordrats någon omorganisation för båda dessa grenar tillsammans, så kunde det ha varit något att reflektera på, men för att, som här ifrågasättes, denna visserligen i fråga om avkastningens värde viktiga men för övrigt relativt mindre betydelsefulla gren av jordbruket, skulle få någon särställning inom lantbruksstyrelsen, fordras efter min mening stora och vägande skäl.

Nu ligger ju frågan så, att de skrivelser, som av motionärerna åberopas, mejerikonsumtörföreningens och en annan organisations, inskickades till Kungl. Maj:t i september i fjol och föranledde en utredning från Kungl. Maj:ts sida angående behovet av inrättandet av en mejeribyrå. I december i fjol fattade på grund av denna utredning Kungl. Maj:t sitt beslut, som innebar, att framställningen icke skulle föranleda någon åtgärd. Nu tagas samma skrivelser, som på det sättet blivit behandlade och så att säga avpolletterade av Kungl. Maj:t, till intäkt för att man återigen skall begära en utredning för att om möjligt få fram en mejeribyrå. Inga nya skäl ha blivit anförda. De förutvarande skälen äro redan av Kungl. Maj:t övertäglade och ha icke föranlett någon åtgärd. Att riksdagen under sådana förhållanden skulle ånyo besvara Kungl. Maj:t med begäran om utredning, kan jag ej finna vara på något sätt påkallat. Under sådana förhållanden har utskottet också enhälligt fattat det beslut, som nu föreligger i utskottsutlåtandet.

Jag ber på grund härav få yrka bifall till utskottets hemställan.

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes i enlighet med de därunder förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i det under behandling varande utlåtandet hemställt samt vidare på bifall till de i ämnet väckta motionerna; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övertäglade ja besvarad.

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtande nr 13, i anledning av väckt motion angående nedbringande av byggnadskostnaderna vid nyskapande av småbruk och egna hem.

Utskottets hemställan bifölles.

*Ang. styck-
ning och för-
säljning av
kronoegen-
domar.*

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtande nr 14, i anledning av väckta motioner angående styckning och försäljning av kronoegendomar.

Jordbruksutskottet hade till behandling i ett sammanhang förehaft nedan omförmälda, inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner, nämligen

1) två likalydande, nr 90 i första kammaren av herr *Ekman, Carl Gustaf*, m. fl. samt nr 130 i andra kammaren av herr *Jansson* i Edsbacken m. fl., i vilka hemställts, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att förslag skyndsammast framlades för riksdagen i fråga om styckning och upplåtande av därtill lämpliga kronoegendomar till mindre jordbruk;

Ang. styckning och försäljning av kronoegendomar.

(Forts.)

2) två likalydande, nr 148 i första kammaren av herr *Pålsson* m. fl. samt nr 189 i andra kammaren av herrar *Jönsson* i Revinge och *Löfgren* i Stockholm, vari hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte efter verkställd undersökning låta utarbета en plan för styckning av härför lämpade kronodomäner samt för nästkommande riksdag framlägga förslag i ärendet.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på anförda skäl hemställt,

1) att motionerna I:90 och II:130 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd,

2) att motionerna I:148 och II:189 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits av herrar *Hellström, Ingeström, Andersson* i Fäldenborg och *Gustafson* i Vimmerby, som ansett, att utskottets utlåtande bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen i anledning av motionerna I:90 och II:130 samt motionerna I:148 och II:189 ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte efter verkställd undersökning låta utarbета en plan för styckning av härför lämpade kronoegendomar samt för nästkommande riksdag framlägga förslag i ärendet.

Herr Ingeström: Jag tillåter mig först uttala mitt beklagande över att de föreliggande motionerna med så stor majoritet, som här är fallet, avvisats av jordbruksutskottet. Jag tror dock, att detta förhållande delvis är beroende på att utskottet i viss mån missförstått motionerna, och delvis beror det på den ytterst knapphändiga behandling, som utskottet ägnat motionerna i denna fråga.

Motionärernas vilja är, att när kronoegendomarna undergå ny uppskattning, från desamma skola utbrytas jordområden, passande för mindre jordbruk, naturligtvis endast på sådana egendomar, där det såväl från jordbrukssynpunkt som med hänsyn till byggnadernas beskaffenhet anses ekonomiskt fördelaktigt. Sedermera skulle dessa jordområden efter hand försälas. På det sättet ske jordstyckningar av egnahemsföreningarna, och i regeln torde de utlagda jordbruken efter hand lätt finna köpare. Jag har för min del icke hört något tal om att det i någon högre grad varit brist på köpare.

Nu säger utskottet, att en sådan avsöndring redan med nu gällande bestämmelser kan företagas. Ja, det är i viss mån sant, men högst sällan föreslås av vederbörande myndighet sådan avsöndring. Det är ett försvinnande litet antal varje år, jag vill minnas cirka tio stycken under de senare åren. Utskottet pekar på att spekulanter skola anmäla sig vid uppskattningstillfället, varom kungörelse alltid utfärdas. Det är fullt riktigt. Vid dessa uppskattningar inställa sig i regel torpare och lägenhetsinnehavare, som vilja friköpa sina områden, samt, om läget därtill är passande, jämväl personer, som önska erhålla tomtområden. Några spekulanter på jord i och för anläggande av mindre jordbruk inställa sig icke. Åtminstone har det aldrig hänt vid alla de uppskattningsförrättningar, vid vilka jag haft tillfälle att närvara, om jag icke möjligen skulle göra undantag för ett enda fall, då en mycket duktig och vederhäftig jordbrukare infann sig vid uppskattningstillfället och bad att av en större egendom få åt sig upplåtet ett område av cirka tjugu tunnland åker och cirka

Ang. styck-
ning och för-
säljning av
kronoegen-
domar.
(Forts.)

tjugu tunnland skog. Ja, efter en del underhandlingar med uppskattningsnämnden och vederbörande arrendator kom man överens om att denne person skulle få ett område, och så stakades det området ut, så att vi visste, var det var beläget. Spekulanten var synnerligen belåten, och när han frågade om det pris, staten skulle vilja ha för området, blev han också synnerligen belåten. Men sedan framställde han en fråga till uppskattningsnämnden: »Ja, det här är mycket bra, men kan jag nu i vinter — värderingen skedde på hösten — få börja köra sten, så att jag kan börja lägga grunden till bygget med stuga och uthus?» Ja, detta fick nämnden taga sig en mycket lång funderare på. Den sade till mannen i fråga, att det nog ej var rådligt, ty sedan vi gjort denna uppskattning, måste vi vända oss direkt till länsstyrelsen. Länsstyrelsen skall förordna en lantmätare, som skall utlägga området på kartan. Länsstyrelsen skall också förordna en jägmästare, som beräknar skogsmarken. När länsstyrelsen fått vederbörande handlingar, skall länsstyrelsen överlämna dem till överlantmätaren och i vad det angår skogen till överjägmästaren. Sedermera får länsstyrelsen dessa handlingar tillbaka. De skickas då upp till domänstyrelsen, och domänstyrelsen delar handlingarna i två grupper. Den ena går till skogsbyrån, den andra till jordbruksbyrån, och efter gemensam överläggning kommer domänstyrelsen med sitt utlåtande. Detta går till Kungl. Maj:t, och Kungl. Maj:t kan sedan kanske inte få propositionen färdig så tidigt, att den kan komma förrän till nästa års riksdag. Så hänvisas den till jordbruksutskottet och behandlas i kamrarna, och sedan på sommaren kommer en riksdagens skrivelse, som säger, att vederbörande person får köpa det här området. Denna skrivelse går till länsstyrelsen. Då komma emellertid svårigheterna för länsstyrelsen att få reda på personen efter 3 år. När länsstyrelsen äntligen hittar reda på personen, har han i stället köpt en gård av en egnahemsförening.

Nu säger utskottet, att »de nuvarande bestämmelserna i ämnet träffat i huvudsak tillfredsställande former för uppstyckning och försäljning av kronoegendomar», och fortsätter: »vilka praktiska resultat, man inom ramen för dessa former kan uppnå, måste åter — såsom förut berörts — bliva beroende av det privata initiativet och av vederbörande tillämpad praxis». I sistnämnda avseende framhålles, att riksdagen äger möjlighet att inverka. Ja, det är på denna rådande praxis, som motionärerna vilja inverka. Nu hänvisar dock utskottsmajoriteten motionärerna att inverka på rådande praxis, men det är ju det, som motionärerna ha sökt göra. Jag förstår därför inte, vad utskottet menar med detta.

Nu kommer man med den invändningen, att den historia, jag målat upp, icke förekommer i verkligheten. Det är alldeles riktigt. Den förekommer icke i verkligheten, därför att det finns inte någon vederhäftig egnahemsspekulant, som vill ge sig ut på sådana äventyrligheter. Därför förekomma inte sådana historier.

Jag har nu sett frågan ur mera social synpunkt, då jag talat om bildandet av mindre jordbruk, men frågan har också en ekonomisk innebörd av ganska stor räckvidd. Staten har, som vi veta och som i motionen framhållits, en mycket mycket liten avkastning av kronoegendomarna, och skulle vi dela upp kronoegendomarna i grupper, skulle vi finna, att inkomsten är långt mindre på de större egendomarna än vad förhållandet är på de mindre och medelstora. Allt nog tror jag, att man kan fastslå, att de större kronoarrendena äro på avveckling. Det fordras för att övertaga ett någorlunda stort arrende 50,000 å 60,000 kronor, men en person, som disponerar en sådan förmögenhet, övertar aldrig ett kronoarrende — åtminstone icke i mellersta Sverige. Då man således får räkna med minskade arrendesiffror år efter år för dessa större kronoegendomar, är det väl i all rimlighets namn lämpligt att redan nu vidtaga åtgärder för att stycka sönder dem.

Jag skall nu också med ett par exempel belysa, hur dessa nybyggnader ställa sig för kronan. Jag känner personligen till en egendom. Den är icke stor, då den omfattar 90 tunnland åker. Arrendet utgår med 1,000 kronor. Den nuvarande arrendatorn har suttit där över 20 år, och det har byggts stall och logar m. m. under tiden. Han har i 10 år med anledning härav icke erlagt något arrende. Sedan har han täckdikat hela egendomen, och han sade nyligen till mig: »Nu har jag åtminstone 6 år på mig, då jag inte kommer att ge ut ens 5 öre i arrende.» Domänintendenten var och tittade på egendomen, och man visade honom ladugårdsbyggnaden, som var byggd under föregående århundrade och uppförd av gråsten. Hälsovårdsnämnden ville icke tillåta, att den mjölk, som producerades där, försålades och länsveterinären sade, att det var djurplågeri att hålla djur där. Då säger arrendatorn till domänintendenten, att det kostar 10,000 kronor för att få en ny ladugård. Om en sådan uppföres, får arrendatorn sitta ytterligare 10 år utan att staten får 5 öres inkomst på egendomen.

Ett annat exempel. När jag en gång reste i en av Sveriges bördigaste trakter, fick jag se en mycket, mycket vacker slottsbyggnad. »Vad är detta för byggnad?» frågade jag. Man svarade, att det var ett corps-de-logi, uppfört på kronoegendomen den och den. — »Den kostar mycket pengar?» — »Ja, den kostar 75,000 kronor, och det svarar ungefär mot 8 à 9 års arrenden.» — Då måtte den nuvarande arrendatorn vara synnerligen tacksam mot Kungl. Maj:t och kronan, som hjälpt honom till en sådan fin byggnad, inflickade jag. — Jovisst, sin tacksamhet visar han på det sättet, att han flyttat till annat ställe, och den stora byggnaden användes för närvarande till pensionat.

Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Enär herr statsrådet *Hansson* anmält sig vilja avlämna kungl. propositioner, avbröts nu överläggningen angående det föreliggande utlåtandet.

Herr statsrådet *Hansson* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 125, angående vissa ändringsarbeten vid garnisonssjukhuset i Stockholm m. m.;

nr 126, angående bestridande av kostnaderna för stensättning av viss kronan för underhåll tilldelad väg inom Skövde stad;

nr 127, angående bestridande från anslaget till allmänna indragningsstaten av visst änkans Klara Sofia Nilsson tillerkänt skadestånd;

nr 128, angående pensionering av vissa i lantförsvarets tjänst anställda eller förut anställda personer; samt

nr 129, angående pensioner å allmänna indragningsstaten åt änkor efter vissa i försvarsväsendets tjänst anställda personer.

Fortsattes överläggningen angående jordbruksutskottets utlåtande nr 14.

Herr *Sederholm*: Herr Ingeström som reservant och även motionär i den föreliggande frågan har nu här yrkat bifall till sin reservation och till förmån för den anfört en del skäl utöver dem, som finnas angivna i reservationen. Han vill framhålla och hävda, att det sätt, varpå kronojord nu kan tillhandahållas och utbjudas för egna hem, icke skulle vara tillfyllest för att tillfredsställa det behov av sådan jord, som för egnahemsbildningen kan föreligga. Jag har inom utskottet hävdad en annan mening, nämligen den, att de upplåtelseformer och de former för fördelande av kronojord, som för närvarande finnas, äro fullt tillräckliga för att tillgodose ett sådant behov. Det är ju så, att när en krono-

Ang. styckning och försäljning av kronoegendom.
(Forts.)

Ang. styckning och försäljning av kronoegendom.
(Forts.)

Ang. styckning och försäljning av kronoegendomar.
(Forts.)

egendom är utarrenderad och arrendetiden närmar sig sitt slut, sker en ny uppskattning. Man vidtar då ganska omfattande åtgärder för att det skall komma till allmänhetens kännedom, att om någon önskar att få bebyggd eller obebyggd lägenhet eller jord till sådan lägenhet å kronojorden, denne må anmäla sig. Detta gäller icke blott sådana, som önska jord för egen räkning, utan även organisationer, såsom hushållningssällskapens egnahemsnämnder eller jordförmedlingsbyråer samt också andra spekulanter. Därvid tagas samtligas framställningar under övervägande. Motionären har emellertid nu hävdadt, att detta har föranlett ganska ringa avsättning av kronojord. Jag tror, att om man avser sådana, som äro bebyggda såsom särskilda lägenheter och som legat som torp eller mindre arrendeställen under kronogårdarna, ha dessa i mycket stor utsträckning blivit sålda från kronogårdarna — i regel till förutvarande arrendatorer. Eljest ha de försålts på auktion på lämpligt sätt. Men då invänder man: Det skulle ju vara lämpligt att kunna stycka jorden och bygga upp egna hem, och det är faktiskt en sak, som inte har främjats och inte gått framåt. Då vill jag häremot einra, att detta att köpa åker och bebygga jord med eget hem är för närvarande en synnerligen vansklig och kostsam historia. Nybyggnadskostnaderna äro så stora, att räntabiliteten av ett sådant jordbruk svårigen kan tryggas, icke blott på kronogårdar utan även på annan jord. Atminstone för närvarande har detta sätt att skapa egna hem mycket försvärats, och det har för närvarande icke någon vidare omfattning just på grund av svårigheterna att ekonomiskt trygga en sådan egnahemsbildning.

Reservanten säger också som skäl för att detta sätt för egnahemsbildning i så ringa grad förekommit, att detta delvis är beroende på ringa efterfrågan. Enligt min uppfattning beror den ringa efterfrågan just på svårigheten att ekonomiskt kunna trygga dessa egna hem. Emellertid, där på grund av kommunikationsförhållanden eller andra förhållanden gynnsammare förutsättningar i detta avseende föreligga, finnas ju också möjligheter för jordförmedlare att framlägga planer för styckning av kronoegendomar vid arrendetidens utgång. Att åter gå så långt, att man redan långt i förväg, innan egendomens arrende upphör, skulle uppgöra sådana styckningsplaner, torde väl knappast vara klokt. Då skulle styckningsplanerna kanske bli 10, 12 eller 15 år gamla, innan de kunde komma i tillämpning, och de skulle då säkerligen i många fall vara föråldrade och därför inte vara lämpliga för en styckningsplans genomförande. Då är det väl lämpligare att få denna uppdelning fördelad på ett flertal år och få den uppgjord med hänsyn till de förhållanden, som kunna finnas lämpliga just under den närmast följande tiden. Efter min uppfattning erbjuda de nuvarande upplåtelseformerna och formerna för styckning av kronojord formellt och organisatoriskt de nödvändiga möjligheterna för ändamålet, och jag är övertygad om, att om de ekonomiska förutsättningarna för de egna hemmens bildande på kronojord genom inköp av obebyggda parceller verkliga föreligga, då komma säkerligen inte heller de föreliggande bestämmelserna att utgöra något avgörande hinder härför.

För övrigt, om riksdagen skall skriva om en sådan sak, väntar man sig, att det i motionen, som påkallar en sådan skrivelse, då också skall framläggas några riktlinjer för vad man önskar av Kungl. Maj:t. Icke några som helst sådana riktlinjer föreligga emellertid i motionen, och inom utskottet ha inte heller framförts några sådana utöver vad som återfinnes i motionen.

Under sådana förhållanden kan jag inte finna, att några vägande skäl föreligga för bifall till motionen, och jag tillåter mig därför, herr talman, att yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Andersson, Elof: Herr talman! Mitt namn är knutet till det föreliggande utlåtandet, i det jag är antecknad vid ärendets slutbehandling när-

varande och till reservationen, men jag har icke i utskottet varit i tillfälle att yttra mig, då det egentligen icke där blev tid till någon vidare debatt. Man ville nämligen ha ärendet avgjort, så att det kunde komma att bli behandlat tillsammans med de övriga jordbruksutskottsärenden, som i detta häfte äro förknippade med förevarande utlåtande. Jag vill då i stället i dag passa på tillfället och framlägga mina tankar om detta särskilt viktiga ärende.

Vi torde nog alla vara överens om, att riksdagen snarast möjligt bör göra något för att skaffa jord i största möjliga utsträckning åt den jordbehövande befolkningen. Om vi granska statistiken, skola vi finna, att det årliga befolkningsöverskottet är över 30.000 personer. För varje år, som går, ha vi alltså, sedan alla luckor blivit fyllda, 30.000 människor, som vi måste skaffa utkomst-möjligheter åt. Det ligger då närmast till hands att tänka, att dessa människor skola placeras inom jordbruket, särskilt som det visat sig, att industrien för närvarande inte har möjligheter att absorbera mer folk än den nu har. När man konstaterat detta och vi torde vara överens därom, är det litet förvånande att finna, att jordbruksutskottet så vågt har behandlat, om jag så får säga, denna högviktiga fråga. Man framhåller i utskottsutlåtandet de möjligheter, som redan finnas att få köpa kronojord, och man säger, att det finns synnerligen vidsträckta möjligheter t. o. m. för uppstyckning och försäljning av kronoegendom. Det må vara sant, att det finns möjligheter, men sedan är frågan, huruvida spekulanterna skola undersöka och utfråga, var sådan jord finns att tillgå eller om säljaren skall utbjuda jorden till försäljning. Det är den stora skillnaden, och vad vi här egentligen ha begärt, det är, att en plan uppgöres, så att den stora allmänheten får veta, om det verkligen finns någon kronojord till salu eller inte.

Vidare står det i utlåtandet, att det initiativ, som från enskilda och andra sammanslutningar kommer till uttryck, skulle vara beroende på huruvida jorden skall upplåtas eller inte. Detta yttrande torde möjligen äsyfta en försäljning, som under förra året beslutades av riksdagen, nämligen försäljningen av kronoegendomen Svenstorp i Kristianstads län. Den försåldes till andelsföreningen »Eget Hem» i Kristianstads län, som har till uppgift att stycka jord till egna hem. Den försäljning, som då ägde rum, omfattade alltså en kronoegendom, som annars på nytt skulle utarrenderats, men som nu i stället kom att styckas till egna hem. Egendomen Svenstorp omfattar cirka 200 tunnland jord, och andelsföreningen »Eget Hem» har för den betalt cirka 80.000 kronor. Gården är nu utstyckad i 1 bondgård, 5 småbruk på 20 à 25 tunnland vardera, 1 mindre småbruk, 3 försålda torplägenheter och 10 lägenheter om 1 hektar vardera, avsedda för hantverkare och deras vederlikar, alltså summa 20 stycken hem på denna fastighet. Jag vill i detta sammanhang erinra om, att jordbruksutskottet ingalunda var enigt om försäljningen av denna fastighet. Jordbruksutskottets majoritet avstyrkte försäljningen, visserligen inte med den motive-ringen, att utskottet inte ville sälja åkerjorden. Man gjorde i stället svårigheter beträffande skogens försäljning, och på detta höll förslaget om fastighe-tens försäljning att stranda. Emellertid lyckades det för reservanterna att få riksdagens medgivande till försäljningen.

Detta fall anser jag vara ett mycket typiskt exempel på att det icke är lämpligt att alltjämt behålla vissa kronoegendomar i statens hand. Om förut-nämnda egendom i fortsättningen skulle ha utarrenderats, hade å densamma måst uppföras en ny ladugårdsbyggnad, som enligt uppgjort förslag skulle ha kostat 27.000 kronor, och dessutom skulle det ha reparerats åtskilligt på övriga byggnader. Det hela skulle ha uppgått till omkring 33.000 kronor och slukat omkring 10 års arrenden.

Nu kan man säga, att det inte vid alla kronoegendomar är så som i detta speciella fall. Det är alldeles riktigt, men motionärerna begära inte heller.

Ang. styckning och försäljning av kronoegendomar.
(Forts.)

Ang. styck-
ning och för-
säljning av
kronoegen-
domar.

(Forts.)

att kronoegendomar med kompletta åbyggnader skola styckas, utan man syftar egentligen på sådana egendomar, som ha mindre goda eller dåliga åbyggnader, vilka förr eller senare måste ombyggas.

Då den föregående ärade talaren var inne på svårigheterna att uppföra byggnader på de mindre jordbruken och framhöll, att dessa byggnadskostnader skulle vara mycket stora, ja, så gott som oöverkomliga och i varje fall sätta dessa småbrukare i ekonomiska svårigheter och trångmål, vill jag säga, att den erfarenhet, jag har på detta område, pekar åt ett helt annat håll. Den nyss omnämnda andelsföreningen »Eget Hem» i Kristianstads län, vilken styrelse jag har äran tillhöra, har försökt sig på att även upptaga byggnadsfrågan till behandling. Vi ha insett, att även denna fråga är av så utomordentligt stor betydelse, att man inte kan överlåta åt köparen, åtminstone inte alltid, att själv sköta om den saken. Det har visat sig, då man infordrat anbud å byggnader till egna hem, att man på så sätt kunnat nedbringa kostnader, som annars uppgått till 8,000 å 9,000 kronor, till 6,000 å 7,000 kronor. Man har således kunnat sänka kostnaderna med omkring 2,000 kronor, beroende först och främst på den omständigheten, att entreprenörerna inte behövt räkna med någon som helst risk, då de veta, att de få ut pengarna till det sista öret. För det andra kan entreprenören uppföra flera byggnader på en ort och på så sätt utnyttja arbetsfolk och material bättre än om det bara gällde en byggnad. Det finns flera andra omständigheter, som emellertid saklöst kunna förbigås. Det är alltså inte så värst stora svårigheter med uppförandet av dessa byggnader, och kostnaderna behöva inte heller vara så avskräckande stora, att man fördenskull böra ställa sig passiv inför en så utomordentligt viktig fråga som egenhemsbildningen är.

Jag för min del känner mig övertygad om, att statsmakterna inom den allra närmaste tiden måste taga upp dessa frågor till mycket allvarligt begrundande, ty, som jag i början av mitt anförande omnämnde, ha vi ingen annan utväg än att försöka stycka upp jord till det befolkningsöverskott, som vi otvivelaktigt ha att räkna med. Vi kunna inte såsom vissa andra länder tänka på kolonisation i Australien eller annorstädes. Vi ha nämligen att hålla oss inom vårt eget lands gränser, och även om vi där kunna räkna med kolonisation i Norrland, bör denna kolonisation icke gå hastigare framåt än man kan räkna med att kolonisterna också kunna få sin bärgning däruppe.

Med stöd av vad jag sålunda har anført, anser jag, att det skulle vara rätt och riktigt, om kammaren bifölle den av reservanterna här till utskottets betänkande avgivna reservationen, och jag skall tillåta mig, herr talman, att yrka bifall till denna.

Herr Lyberg: Såsom motionär skall jag tillåta mig att, ehuru inte i nämnvärd grad jordbrukare, säga att, såvitt jag förstår, jordbruksutskottet missförstått motionernas syfte, åtminstone syftet med den motion, som jag har undertecknat.

Jordbruksutskottet går nämligen enligt min mening i sin motivering på sidan om vad denna motion avser. Utskottet redogör för den befogenhet, som tillkommer Kungl. Maj:t i vissa fall att försälja kronojord, och utskottet redogör vidare för det yttre förfaringssättet: den procedur, som skall tillämpas, då försäljning av kronojord kommer i fråga i ena eller andra fallet. Utskottet tror, att motionärerna riktat sig mot de bestämmelser, som i detta avseende meddelats, och avvisar för den skull motionerna under uppgift, att motionerna inte anvisat på vad sätt dessa bestämmelser skola ändras. Enligt vad jag kan finna, har den motion jag biträtt icke riktat sig mot dessa bestämmelser i och för sig utan mot den fullkomliga *planlösheten* i statsmakternas jordförsälj-

nings- och jordstyckningspolitik överhuvud taget, mot statsmakternas beslutande i det ena fallet efter det andra om försäljning av kronojord, utan att det därvid finns tillgänglig en *överskådlig sammanställning av det material*, som för ändamålet står till förfogande. Utskottet har enligt min mening självt illustrerat denna planlöshet, då utskottet redogör för, hur det nu i allmänhet går till, då fråga om upplåtelse och försäljning i enstaka fall föreligger. Det går till på det sättet, erinrar utskottet, att frågan kommer upp, om några enskilda spekulanter anmäla sig, eller om en eller annan statsmyndighet tager initiativ. Om det gällde en enskild, mycket stor jordägare, skulle man säkerligen anse, att han förföre på ett förnuftsvidrigt sätt, därest han läte dylikt vara avgörande för sin försäljnings- och styckningspolitik, under förutsättning nämligen att han i likhet med staten vill avhända sig betydande delar av sin egendom, men behålla kvar det övriga. Naturligtvis är det för honom av stort intresse att veta, om det finns spekulanter och om hans befattningshavare tillstyrka försäljning eller anse, att jorden bör vara kvar i hans ägo. Men jag kan inte föreställa mig annat än att han framför allt själv skulle söka klarlägga för sig, vilka av hans ägovälden med hänsyn till läge, beskaffenhet, den *avkastning* han har av dem och möjligen andra inverkande omständigheter, lämpligen böra avyttras och beträffande vilka han därför bör vidtaga förberedande åtgärder för en försäljning. När detta är gjort, har han denna plan till ledning för sig varje gång, fråga kommer upp om sådan försäljning.

Om nu detta är förhållandet med en enskild stor jordägare, förefaller det mig, som om även staten såsom stor jordägare skulle och borde förfara på samma sätt. Sålunda, varje gång fråga om en försäljning uppkommer, borde statsmakterna hava framför sig ett inventarium, däri angives vad som lämpligen kan förfogas över för det ena eller andra ändamålet och huru detta skall ske. Det förefaller mig, som om staten skulle ha så mycket större anledning att förfara på det sättet, som ju statsmakterna vilja främja det *allmänintresse*, som gör sig gällande, då man kräver, att flera smärre enskilda jordbruk skola skapas. Som anförts här tidigare under debatten, är det nämligen uppenbart, att man genom uppgörandet av en sådan plan också skulle på ett bättre och mera effektivt sätt tillgodose detta allmänintresse, som här sammanfaller med statens intresse att få så stora inkomster som möjligt av sina jorlegendomar.

Jag vill i anledning av vad herr Sederholm yttrade för en stund sedan säga, att det väl inte varit motionärernas mening, att en sådan plan skulle i hela sin vidd omedelbart träda i verkställighet eller vara av den beskaffenheten, att man aldrig skulle kunna göra något i fråga om jordupplåtelse eller jordstyckning, om det inte överensstämde med den. Detta är en sak för sig. En annan sak är att alltid vid avgörandet ha en överskådlig översikt av de jordområden, med vilka man kan röra sig.

Jag har särskilt föranletts att begära ordet, därför att det syns mig, som om det vore lämpligt att taga upp frågan om större planmässighet just i ett ögonblick, då Kungl. Maj:t och riksdagen ivrigt sysselsätta sig med olika former för upplåtelse av kronojord. Jag kan kanske tillåta mig säga, att under den behandling, som första lagutskottet måste ägna detta svåra problem, har från flera håll och från annat håll än det, varifrån motionerna emanera, framhållits, hurusom det givetvis skulle varit av stor betydelse redan vid behandlingen av *detta* ärende (frågan om upplåtelseformerna), om man genom en sådan plan, en sådan uppställning kunnat göra sig ett begrepp om, i vad mån verkligen dessa nya upplåtelseformer kunna tänkas bli av praktiskt värde och äro avpassade med hänsyn till våra jordtillgångar. Det förefaller mig vara uppenbart, att den begärda undersökningen och uppgörandet av en sådan plan, som ifrågasatts, sålunda icke minst skulle inrikta sig på spörs-

*Ang. styckning och försäljning av kronoeigen-
domar.*
(Forts.)

Ang. styckning och försäljning av kronoegendomar.
(Porta.)

målet: vilken upplåtelseform kan man beträffande de olika jordegendomar, som staten har i sin ägo, tillämpa i de särskilda fallen?

Jag vill till sist erinra om, att vi ha ett jämförelsevis gott inventarium beträffande odlad och odlingsbar mark på våra kronoparker, men däremot ganska bristfälliga uppgifter i sammanträngd form beträffande hur det förhåller sig med de värdefulla kronoegendomar, som sedan gammalt ligga under kultur, och huruvida de, eventuellt efter styckning, äro lämpliga för enskilt jordbruk.

Jag hemställer, herr talman, om bifall till reservationen.

Herr Eriksson, Carl: Herr talman! Då reservanterna framhålla nödvändigheten av att i största möjliga utsträckning söka skaffa utkomst för vårt befolkningsöverskott, är det en önskan, som reservanterna icke äro ensamma om. Utskottets flertal hyser precis samma önskemål. Vad som skiljer utskottet och reservanterna åt är att utskottet anser, att nuvarande bestämmelser på detta område äro tillfyllest. Man skulle annars ha kunnat tänka sig, att motionärerna och, om icke motionärerna, så de herrar, som yttrat sig i dag i syfte att stödja motionerna, skulle ha pekat på brister i de nuvarande bestämmelserna av den omfattning, att de skulle ha motiverat en skrivelse till Kungl. Maj:t. I stället är det bekant, att de bestämmelser, vi tidigare ha, ha möjliggjort egna-hemsbildning. Jag skall ta ett exempel.

I Värmlands län ha hittills utstyckats omkring 150 kronoegendomar. Av dessa 150 kronoegendomar äro blott i runt tal tio sålda. Det förefaller mig, att denna omständighet särskilt hänvisar på, att de nuvarande bestämmelserna täcka det syfte, man vill nå, och att de borde tillfredsställa dem, som nu talat för ändrade bestämmelser i detta fall.

Jag skall icke upprepa vad herr Sederholm anförde till stöd för utskottets uppfattning. Jag skall bara gentemot herr Lyberg säga, att utskottets flertal har icke missförstått eller ställt sig avvisande mot motionernas syfte. Utskottets flertal har nog instämt i motionernas syfte, i den mån motionärerna själva angivit det. Att utskottet skulle gå längre och begära mer än vad motionärerna själva begärt, det är väl ändå att begära för mycket.

Herr talman! Jag skall be att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Ekman, Carl Gustaf: Då jag, herr vice talman, har underskrivit en av de framlagda motionerna, ber jag att få yttra några ord.

Jag vill då säga, att jag knappast minnes, att man någonsin i ett utskottsutlåtande försökt så försöka sig bakom rent formalistiska talesätt och betraktelsesätt gentemot de verkliga förhållandena, som det förefaller mig, att man gjort i detta speciella fall.

De skäl, som anföras mot motionerna, äro två.

Det ena har sammanfattats i utskottets yttrande, att »redan nu befintliga bestämmelser under vissa former lämna synnerligen vidsträckta möjligheter till uppstyckning och försäljning av kronans domäner» och att de nuvarande bestämmelserna i ämnet icke kunna anses »för snäva eller eljest otillfredsställande».

Jag ber i detta hänseende få hänvisa till vad herr Ingeström yttrade om hur det går till och *måste* gå till under nuvarande förhållanden och vilka svårigheter det möter för styckning av en kronoegendom, då det icke gäller speciellt bebyggda småställen, utan då fråga är om ett styckningsförfarande i övrigt. Härtill kommer, att när det gäller dem man närmast har att vända sig till, domänintendenter och andra, beror det oerhört mycket på deras subjektiva uppfattning, om vad som bör göras, vilket blir avgörande för den fortsatta behandlingen av ärendet. Jag skall icke uppta kammarens tid med att berätta

om hur vederbörande i ett par tre fall, då försök i detta avseende gjorts, blivit bemötta av dem, som närmast skulle ha hand om spörsmålet, men om det berättades, skulle det alldeles tydligt ådagaläggas, att om en jordsökande blir på dylikt sätt avspisad och han vet, att det därtill är fråga om en långvarig och oviss procedur, då inriktar han sig ej, hur gärna han än vill ha den för honom lämpliga jorden, på denna långvariga och ovissa procedur, utan då tillgriper han en både för honom och det allmänna mindre gynnsam utväg, därför att hans önskemål på den vägen låta sig snabbare realiseras. Det är det som gör, att i många fall ett styckningsförfarande icke kommer till stånd, som eljest skulle kunna ske till alla parter fromma. Och det är mot denna omständighet, vi inriktat oss.

Att då på den framställningen svara endast med att hänvisa till att det finnes vidsträckta möjligheter till uppstyckning och försäljning av kronans domäner och hursom bestämmelserna icke äro i och för sig otillfredsställande, förefaller mig vara att mot livets realiteter sätta ett rent formalistiskt betraktelsesätt.

Den andra invändningen mot motionerna är, att icke några särskilda riktlinjer där angivits på sådant sätt, att man därpå kan bygga ett skrivelseförslag om utredning. Jag kan mot den invändningen svara, att det förefaller mig tvärtom i detta fall föreligga klara och mycket tydliga anvisningar om vad man vill nå genom motionerna. Det behöver icke råda någon tvekan om syftet, när det gäller att med dessa direktiv som riktlinjer åstadkomma frågans utredning.

För det första är det ju så, att det i motionerna uttalas, att statens egen passivitet i fråga om den i statens hand befintliga jordens utnyttjande skall ersättas med verklig aktivitet från statens sida, i syfte att göra denna jord så nyttig för vårt folk som möjligt. Det är ett faktum, att det finnes mycket jord i statens hand, som icke alls, vare sig med hänsyn till den enskilde, som utövar sin verksamhet där, eller för statens eget vidkommande ger vad som under andra äganderätts- eller brukarförhållanden kunde ernås. Det gäller i första hand att åstadkomma en förändring i denna statens hållning.

Det andra uttalade direktivet är, att en utredning skulle ske i fråga om de kronoegendomar, som lämna ringa eller mycket svag avkastning. Man får därvidlag icke taga hänsyn blott till egendomar, vilka till följd av ett omfattande underhåll av åbyggnader hittills icke givit vad de kunnat giva, utan även sådana, som med hänsyn till förestående byggnadsbehov för en lång tid framåt kunna förutses komma att giva en mycket svag avkastning, om de i fortsättningen skola bibehållas i statens hand. Sålunda gives i detta avseende i motionerna ett direktiv om vad man önskar.

Vidare uttalas, att man anser, att det skall särskilt tagas sikte på att söka åstadkomma smärre jordbruk. Det utesluter icke det styckningsförfarandet, att det kommer att finnas fall, där det med hänsyn till förhållandena i övrigt på egendomen kan komma att återstå rätt så stora jordbruksområden, men detta blir föremål för en prövning i det speciella fallet. Syftet är således även där tydligen angivet, att man skall söka åstadkomma ett ökat antal smärre jordbruk. Jag kan berätta om ett särskilt fall i detta sammanhang. Jag hade för 14 dagar sedan besök av en kronoarrendator, som meddelade, att han arrenderade en rätt stor egendom och att tiden för ett nytt arrende nu närmade sig. Egendomen var så beskaffad, att den hade ett stort sammanhängande ägoområde, men därjämte fanns där ett ganska bestämt mindre område på omkring 80 tunnland öppen jord. Hela egendomen omfattade mellan 300 och 400 tunnland. Arrendatorn hade gjort upprepade försök att få domänintendenten intresserad för ett avskiljande från egendomen av de särskilt belägna 80 tunnlanden till en självständig egendom. Han hade som sagt gjort flera

Ang. styckning och försäljning av kronoegendomar.
(Forts.)

Ang. styckning och försäljning av kronoegen-domar.

(Forts.)

dylika framställningar. Han sista påminnelse blev besvarad med den förklaringen från domänintendentens sida, att »en avsöndring är uppenbarligen påkallad, och det vore att man måste avsöndra missnöjda kronoarrendatorer från medborgare i allmänhet».

Jag tror således, som sagt, att även i fråga om vad man i detta hänseende önskar äro riktlinjerna givna, när det gäller jordbrukets omfattning.

Vi ha vidare uttalat, att vi anse att upplåtelser i regel skola ske med full äganderätt, men som herr Lyberg i sitt anförande påpekade, är nu uppe jämväl frågan om en annan bruksningsform i detta sammanhang, och det är klart, att vi vilja intressera staten för att upplåtelsen skall kunna komma även den bruksningsformen till godo. Emellertid, vad man från vår sida alldeles särskilt önskar är, att man här ernår upplåtelse med full äganderätt. Ytterligare säges emellertid i motionerna, att det kan finnas fall, då det skulle innebära en fara att upplåta jord på det sättet, att genom upplåtelsen i mindre delar dessa icke skulle bibehålla sin karaktär av smärre självständiga jordbruk. Och då böra åtgärder vidtagas i syfte att förhindra en utveckling varigenom ändamålet skulle förryckas. Slutligen önska vi, att ett övervägande skulle ske, huruvida man i fall, där staten senare skulle behöva återfå en dylik egendom helt eller delvis, genom vissa åtgärder skulle kunna förekomma, att staten därvid blir uppskörtad och att tillgodoseendet av ett eventuellt framtida statens behov också skulle komma till stånd.

Nog äro här riktlinjer för vad man önskar tillräckligt angivna, för att man därpå skall kunna bygga ett förslag till skrivelse om en utredning. Om alla skrivelseförslag, som man varit med att besluta, uppburits av ett så enhetligt och detaljerat betraktelsesätt, som det här är fråga om, skulle nog icke de, som sedan skola taga hand om saken, behövt vara i så stark förlägenhet och tvekan om vad man med skrivelsen från riksdagens sida velat.

Det förefaller mig således föreligga verkliga skäl för att kammaren icke följer utskottet. Om det också ägt rum en mycket stark uppslutning mot motionerna i utskottet, därvid konservatismen förmått sig med socialdemokratisk ortodoxi, förefaller det mig, som om detta icke borde vara avgörande för kammarens ställning, utan att kammaren i övrigt bör kunna taga hänsyn till praktiska och reala förhållanden och från den utgångspunkten godkänna den i ämnet av-giva reservationen, till vilken jag yrkar bifall.

Herr Rosén: Den talesman för jordbruksutskottet, som sist hade ordet, gjorde gällande, att de nuvarande bestämmelserna för jordupplåtelser äro tillfredsställande. Den förste talaren för samma sida framhöll ju, vad alla veta, att det är ont om spekulanter på kronojord. Han ansåg, att detta var beroende på de höga byggnadskostnaderna. Det är möjligt, att den omständigheten kan inverka, men så långt min erfarenhet sträcker sig, är skälet att söka på annat håll. Det beror mest på att den väg, den, som är spekulant på kronojord, har att gå, är så lång och tålmodsprövande, att man icke riktigt gärna vill gå den. Det har förut framhållits exempel på detta. Jag skall icke anföra några ytterligare.

Staten äger en åkerareal, som av jordkommissionen angivits omfatta 106,000 hektar. Av denna areal befinna sig omkring 36 procent, sålunda mer än en tredjedel, i Skaraborgs, Malmöhus och Östergötlands län. Nu finns det många, som mena, och jag tror, att de ha rätt, att kolonisationen i Norrland, — som det varit mycket tal om — bör ske av norrlänningar och icke av sörlänningar. Jag tror, att det är riktigt, men då bör man väl se till, att sörlänningar kunna få jord i den landsända, där de höra hemma. Vad är då naturligare än att den jord, som finnes där, ställes till deras förfogande? Då en så betydande areal odlad jord befinnen sig i kronans ägo, skulle det vara synnerligen lämpligt att

anlita denna väg för jordupplåtelse. År 1923 voro jordbruksdomänernas in-
 ägor, således åkerarealen, taxerade till och i domänstyrelsens räkenskaper upp-
 tagna till ett värde av i runt tal 92,400,000 kronor. Inkomsten utav detta ka-
 pital det året uppgick — jag använder runda tal — till 2,700,000 kronor. Där-
 ifrån avgå arrendeavkortningar m. m. 660,000 kronor. Det återstår en behåll-
 ning på 2,050,000 kronor. Det skulle göra 2.2 procent på kapitalet. Härifrån
 måste nog avgå en del andra kostnader, varför man icke gärna kan räkna av-
 kastningen högre än 2 procent, men vi ha under tidigare år varit nere i 1 pro-
 cents avkastning på kapitalet. Det är således alltid en liten ljusning, som in-
 träffat på senare år. Man klagar på avkastningen från statens järnvägar,
 men den var dock samtidigt uppe i över 4 procent. Även klagas på avkast-
 ningen från vattenfallsverken, vilken anses för låg, men ingenstans är avkast-
 ningen så dålig, som när det gäller kronans utarrenderade domäner. När det
 gäller de andra verken, anser man, att åtgärder i olika riktningar skola vid-
 tagas för att nå ett bättre resultat, fastän deras resultat äro gynnsammare än
 det här föreliggande. När man emellertid kommer till de utarrenderade domä-
 nerna, vill man icke göra något. Med all rätt söker man på alla områden min-
 ska utgifterna, och man söker med ljus och lykta efter möjlighet att öka in-
 komsterna, men då här verkligen föreligger ett tillfälle att öka inkomsterna
 genom att avveckla egendomar, som ge så dålig avkastning, vill jordbruksut-
 skottet icke göra något, utan tycker, att det är bra som det är.

Enligt min uppfattning är det föga överensstämmande med sunt ekonomiskt
 förnuft att ingenting göra, och därför måste jag, herr andre vice talman, yrka
 bifall till reservationen.

Herr Pålsson: För den, som i likhet med herr Sederholm är belåten med
 den nuvarande bestämmelsen om styckningsförfarande av kronodomäner, är det
 klart, att det nuvarande lagstadgandet är tillräckligt. Det räcker dock icke
 längre än till att åstadkomma, att de, som sitta på en kronodomän som torpare
 eller ha ett arrende under huvudgården, få lov att friköpa dessa — kanske efter
 årtal av väntan. Av herr Ingeströms drastiska exempel framgår ju synner-
 ligen tydligt, att med de bestämmelser, som finnas, är en gräns dragen för
 vidare styckning. Vägen är stängd även genom byråkratisk långsamhet. För
 oss, som icke äro belåtna med dessa förhållanden, ter saken sig även ur ekono-
 misk synpunkt så, att en styckning av kronoegendom till egna hem bör ske,
 så att icke staten onödigt behöver bekosta uppförande av dyrbara åbyggnader.
 Man kan spara mycket för staten, i händelse en kronoegendom som behöver
 nya åbyggnader i stället rationellt styckas.

Herr Sederholm sade även, att han misströstar om egnahemsbildarnas fram-
 tid i ekonomiskt avseende, och att det på många håll är illa ställt för dem här
 i landet. Jag undrar dock om deras dåliga ställning kan vara beroende även
 därpå, att egnahemsföreningarna i många fall äro privata företag, som stycka
 stora egendomar huvudsakligen för förtjänstens skull. Där hushållningssäll-
 skapens egnahemsföreningar göra det, blir nog resultatet bättre. Dessa senare
 söka nog ställa på bästa möjliga sätt för sina egnahemsköpare. De privata
 företagen hava många gånger skötts så, att det måste misslyckas för eгна-
 hemsköparna. Vore det då icke bra, om även staten kunde uppträda som eгна-
 hemsförsäljare i större omfattning än den för närvarande gör, genom att göra
 upp en plan från början över de egendomar, som skulle bli för dyra att bebygga
 med nya åbyggnader. Jag tror, att det i många fall vore till nytta för eгна-
 hemsbildarna, att även staten jämte egnahemsföreningarna, uppträdde som
 försäljare.

Men det är även en annan fråga, som gör det nödvändigt, att staten upp-
 träder som egnahemsförsäljare i större skala. Efter kriget har ju Amerika

*Ang. styck-
 ning och för-
 säljning av
 kronoegen-
 domar.
 (Forts.)*

Ang. styckning och försäljning av kronoegendomar.
(Forts.)

beslutit att icke ta emot invandrare i så stor skala som tidigare, utan begränsar den mycket starkt. Varje land får numera endast skicka ett visst antal emigranter till Amerika. Det är icke så många år, sedan det bestämdes. Alltså, de åldersklasser, som komma att drabbas av förbudet att emigrera, äro ännu icke vuxna, men någon gång fram på 1930-talet kommer det att verka för dem, som då träda ut i förvärvslivet. Det kan då inträffa, att tusentals unga bond-söner, som äro mera passande till att bilda egnahemsjordbruk än att drivas över till industrien av brist på tillgänglig jord, komma att fordra, att jord skall upplåtas åt dem. Alltså kan det vara lämpligt att genom en skrivelse till regeringen redan nu försöka få en ordnad styckningsplan för de domäner, som staten lämpligen kan undvara för att taga emot dem, som på 1930-talet i större utsträckning än nu begära att få köpa jord. Även från den synpunkten sett är det icke för tidigt, att förbereda redan nu.

Jag ber således, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr Ingeström: Jag begärde ordet endast för att rätta ett misstag. Herr Eriksson i Ljusdal omnämnde, att jordförsäljningen gått i raskt tempo och att i Värmlands län av 150 jordegendomar icke fanns mer än 10 stycken kvar. Varifrån herr Eriksson fått den uppgiften vet jag inte, men den måste i alla fall ha kommit från en källa, som varit mindre tillförlitlig. Jag vet endast, att jag beträffande Värmlands län meddelade i utskottet, att av de 50 kronoegendomarna i Värmland — det var icke 150 stycken — fanns det för närvarande ett 10-tal egendomar kvar.

Herr Bårg: Herr talman! Det har fällts åtskilliga yttranden under denna debatt, som på mig nästan gjort det intrycket, att man menade, att man genom att bifalla denna motion skulle i väsentlig grad hava löst den stora frågan om försörjning av det befolkningsöverskott, som särskilt industrien förut absorberade. Jag vill i detta hänseende säga, att jag tror, att man betydligt överskattat vikten av vad som i motionerna framförts. Lika angelägen är jag att säga, att ingen kan underkänna betydelsen av de syften, vartill motionärerna sträva. Därom måste vi alla vara överens, att allt vad som rimligen kan göras också bör göras, för att de människor, som nu trängas om brödet på industriens område, skola kunna beredas möjlighet att ur jorden få sin nödtorftiga bärgning. Ett av de yttranden, som jag särskilt fäst mig vid, där man tagit fasta på synpunkter, som jag tycker ha ett särskilt berättigande, är herr Lybergs, vari särskilt betonades, såvitt jag kan finna, betydelsen av att söka åstadkomma ett smidigare sätt att få förvärva kronojord, och jag tror, att det kanske förefinnes ett behov att få en annan ordning än den nuvarande. De myndigheter, som nu närmast skulle främja jorddelningen äro kanske icke alltid skickade att tillhandagå allmänheten på ett lämpligt och mjukt sätt, när det gäller jordförvärf. Jag tror, att i det hänseendet har framställningen ett berättigande. Men ingen kan förneka, att icke möjlighet till jordförvärf även nu föreligger för dem, som så önska, även om vägen fram till dessa skulle i någon mån kunna jämnas genom bifall till denna framställning. Jag skulle vilja säga, att jag tror knappast, att man kan alldeles täcka behovet genom ett bifall till motionen utan att det snarare bör ske genom att söka hos de myndigheter och även hos de enskilda ämbetsmän, som ha det största inflytandet på detta området, få en annan och bättre villighetens anda till stånd.

Herr Ekman sade i en ordvändning i slutet av sitt anförande, att det här blivit en förmälning mellan högerns uppfattning på detta område och socialdemokratiens ortodoxi. Jag tror, att han yttrade något sådant som, att det byggts en mur kring nu rådande bestämmelser medelst formella svårigheter. Jag är övertygad därom, att här icke finnes någon plan, som innebär någon sammansvärjning mot den liberala-frisinnade motionen. Men jag tror däremot,

att man har varit i tvist om lämpligheten, kanske i något fall om behövligheten av de föreslagna bestämmelserna och att, som herr Ekman uttryckte det för sitt vidkommande, en praktisk syn på tingen har varit den avgörande.

Då herr Ekman så tydligt klaggjorde de direktiv, som givits i motionen, tyckte jag mig finna, att dessa direktiv, d. v. s. att främst de egendomar, som ge dålig avkastning, skulle styckas och att de skulle styckas till smärre jordbruk o. s. v., redan finnas i de bestämmelser, som normera Kungl. Maj:ts åtgöranden och utgöra direktiv för myndigheterna att handla efter. I det fallet synes mig vad som står i motionen icke vara särskilt påkallat av något verkligt behov.

Däremot synes mig en sak vara litet dunkelt uttryckt både i reservationen och motionerna, en sak, som ändock måste anses vara av icke oväsentlig betydelse, och det är frågan om formerna för förvärvet. I motionen nr 90 påpekas här att beträffande formerna för upplåtandet av de nya jordbruken ford-
ras, att som allmän regel skall gälla, att de av brukarna förvärfvas med äganderätt, och i reservationen säger man på sista sidan av betänkandet, att då det i vissa fall kan tänkas, att spekulationsintressen skulle kunna göra sig gällande, så yrkar man på att i och med framläggandet av det påyrkade förslaget skulle föreskrivas sådana villkor vid upplåtelsen, att jordområdena för framtiden komme att bibehålla sin karaktär av självständiga jordbruk.

När man har kännedom om och så väl minnes, huru meningarna på detta lagstiftningsområde skiftat och brutit sig mot varandra så skarpt som de gjort om formerna för jordupplåtelse, om åborätt och andra slags jordinnehav, hade det troligen underlättat denna frågas lösning, om man velat från reservanternas sida närmare precisera vilken form man velat förorda för den trygghet, man här velat bereda. Men därom finner jag för min del ingenting.

Sist vill jag säga det, att då herr Rosén tycktes en smula ondgöra sig över att man icke ville ingripa på detta område på det sätt, som motionärerna föreslå, och ansåg detta tyda på likgiltighet, främst för statsekonomien, då det nämligen skulle vara ett mycket oklokt förfaringssätt att behålla egendomar, som gäve så liten avkastning, tycktes han alltså anse huvudsyftet med avyttringen vara att lätta på den ekonomiska belastning, statsverket får dragas med under innehavet av dessa jordar. Ja, det kan ju också vara ett skäl i vissa fall, men oftast är det väl ändå på det viset, att en hel del av de egendomar, som ge mycket dålig avkastning, säkerligen icke äro tacknämliga för inköp till egna småbruk. Och det tjänar ingenting till att förtiga det faktum, att de experiment, man på olika håll gjort i fråga om skapandet av småbruk och som staten på sista tiden offrat så betydande belopp på, långt ifrån alltid slagit väl ut. Detta kan bero på många omständigheter, inte minst på den omständigheten, att jag tror det förekommer ganska ofta, att människor, vilka icke alls äro skickade därtill, lockats att försöka försörja sig på jordbruket.

Herr Fabian Månsson har, som vi alla veta, mycket varmt ivrat för bildandet av små jordbruk, och han gick mycket ivrigt fram för den idén, att man skulle skapa, jag tror han sade 30,000 nya jordbruk varje år för att bereda folket utkomst. Syftet är förvisso gott, men jag tror det är viktigt, att om man skall skapa 30,000 nya jordbruk om året, man åtminstone får 10,000 dugliga jordbrukare till dessa jordbruk, så att en tredjedel av dem kunna taga itu med sin försörjning där ute på ett sätt, som lockar till efterföljd. Det är förvisso inte så lätt att kasta sig in på jordbruk, särskilt för industriens folk, som man här ville bereda plats för. Det är inte så lätt för dem att skaffa sig ett levebröd på ett område, där kanske en hel del av dem har mycket liten erfarenhet och där det framför allt gäller — den uppfattningen har man fått mer och mer bestyrkt — inte bara, att man-

Ang. styckning och försäljning av kronoegendomar.

(Forts.)

Ang. styck-
ning och för-
säljning av
kronoegen-
domar.
(Forts.)

nen har förutsättningar för att kunna försörja sig utan kanske ännu mera att hustrun har förutsättningar för att på sitt sätt bidra till försörjningen där ute.

Hur det nu må gå med denna motions öde här i riksdagen, vill jag för min del ha sagt, att man skall icke inbilla sig, att man har gjort så stor sak genom att bifalla denna motion. Om den kan undanröja något hinder, må det vara gott, men inte löser man det föreliggande spörsmålet fullständigt på detta sätt. Då det gäller att bereda folk tillfälle att försörja sig på det föreslagna sättet, är det en massa frågor, som måste tagas i betraktande och som äro ännu viktigare än att staten håller möjligheterna öppna för jordförvärv. Å andra sidan känner jag mig inte heller fullt tillfredsställd med utskottets ståndpunktstagande i den sak, det här gäller.

Herr talman, jag har därför i frågans nuvarande läge icke något yrkande att göra.

Herr Eriksson, Carl: Gent emot herr Ingeström vill jag säga, att om de sagesmän, jag refererat, såsom det förefaller, gjort sig skyldiga till ett misstag, är jag den förste att beklaga detta, men även den siffra, herr Ingeström nämnde, är ju tillräcklig att visa, att de bestämmelser, vi ha, icke hindra försäljningar utan möjliggöra för egnahemsbyggare att få jordbruk av de styckade kronoegendomarna.

Herr Fehr: Herr talman! När man hör, såsom det uppgivits här i debatten, att staten i sina kronodomäner har ett kapital av 100 miljoner kronor, som ger en avkastning på inte mer än 2 %, så är det uppenbart, att det här gäller en statsekonomisk fråga av ganska stor vikt. Hur är det man säger i Värmland? »Ränta sover inte på natta.» Som bekant ger ett kapital på 15 år med normal avkastning 100 procent och på 75 år 1,600 procent. Ett kapital på 100 miljoner kronor, som avkastar endast 2 procent, bär alltså vittne om en mycket tvivelaktig klokhet från statsekonomisk synpunkt.

När man å andra sidan väl känner, att det är ett stort socialt behov, att egnahemsbildningen främjas, och när man vet att statens domäner innehålla — jag kan inte säga hur mycket, men i varje fall en betydande mängd för egnahemsbildning lämplig jord, då måste man säga sig, att det nu rådande systemet icke är det riktiga. Jag har emellertid inför utskottets förklaring, att de gällande reglerna äro tillfredsställande, studerat de regler som gälla. De äro delvis från 1874, och sedan finnes en rad författningar. Den sista går snart att fira sitt 25-årsjubileum, men jag måste säga att det är högeligen önskvärt, att detta icke får ske, utan att en revidering redan dessförinnan äger rum.

Det har redan anmärkts här, att de myndigheter, som ha att ta befattning med ärendena, icke sköta den befattningen på lämpligt sätt. Jag tror detta är riktigt. Men det är en annan synpunkt, som jag skulle vilja lägga på felet i dessa författningar, och det är att de strida mot allt vad enkel affärsmässighet heter. När en fastighetsaffär skall göras, skola båda parterna binda sig på en gång, annars blir det i de flesta fall ingen affär. Här däremot begäres, att spekulanten skall binda sig en dag, och om ett år eller mer får han besked, om anbudet godtas. Så mycket respekt har i alla fall den enskilde för regeringen, att han vet att dess beslut dröjer länge och att beslutet ibland är av den beskaffenhet, att han inte är i stånd att genomtränga dess visdom. Den osäkerhet, spekulanten har om det skall komma till affär, är ett grundfel i de nuvarande bestämmelserna, som det enligt min mening är ett önskemål att bortarbета. Man kunde till exempel ordna det så — för

att nu ge en liten enkel anvisning om de nya riktlinjer, efter vilka detta bör läggas — att möjlighet beredes för en särskild korporation, ett egnahemsbolag eller dylikt, att få en statsfastighet på hand med befogenhet att upprätta fasta avtal om upplåtelse därifrån av smärre lägenheter.

Ang. styckning och försäljning av kronoegendomar.
(Forts.)

Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr Ekman, Carl Gustaf: Flera talare ha här påstått, att man från deras sida, som förorda en skrivelse, i hög grad överskattat betydelsen av denna reform. För egen del har jag icke i detta avseende försökt att avgiva några omdömen alls. Jag tror emellertid att förbättrade bestämmelser och ett förändrat förfaringsätt på detta område skulle i flera avseenden vara lyckligt, både för dem som önska erhålla jord och för staten som jordägare.

Herr Bärge trodde att det endast var fråga om att få ut industriens folk på denna mark. Så ligger saken inte till. Det är så oändligt många fall, där en person, född och fostrad i jordbruket, står inför avgörandet att antingen söka sig till industrien eller söka realisera sina framtidsplaner inom jordbruket. Därvid är han i besittning av alla kvalifikationer, som andra utövare av jordbruket ha, evad det gäller personliga egenskaper. Kan man därvid hindra tillströmningen av för jordbruket väl kvalificerad kraft till industrien, där man trängs om arbetstillfällena, tror jag det är någonting som icke riksdagen har anledning ställa sig likgiltig inför.

Det är klart, att det är önskvärt att köparna av jord verkligen äga dessa personliga kvalifikationer och att de utgöra dugligaste möjliga folk. Men i detta avseende kan ingenting bestämmas genom lag, utan det blir ju, som alltid, så att somliga misslyckas och andra lyckas bättre. Detta faktiska förhållande har man att finna sig i.

Vidare vill jag gent emot herr Bärge säga att jag tror visst inte att det varit fråga inom utskottet, om något slags sammansvärjning mot motionärerna, men jag håller före att mer eller mindre omedvetet har den konservativa uppfattningen hos vissa av utskottets medlemmar och den socialdemokratiska åskådningen hos andra fört båda parterna till det gemensamma avstyrkandet. Och det kan tilläggas att det förvisso vore klokt och riktigt, om detta mer eller mindre avsiktliga sammanförande av olika viljor icke bleve vägvisare för de kammarledamöter, som icke varit med i utskottet.

Det var ungefär det jag ville framhålla.

Så säger man att i fråga om formerna, evad det gäller att betrygga dessa jordbruks syfte i fortsättningen, äro motionerna dunkelt uttryckta. Ja, men man har ju dock angivit vad man önskar. Och det är väl klart, att en utredning just har att, sedan syftet är angivet, överväga vilka former som skola väljas för att realisera syftet. Om man icke knöte detta önskemål till utredningen, vore ju en sådan obehövlig.

Jag tillåter mig fortfarande hemställa om bifall till reservationen.

Herr Sederholm: Herr Ekman anförde, att de riktlinjer, som skulle vara vägledande för en begärd utredning, skulle vara tillräckligt klart och tydligt angivna i motionen. Jag vill då påpeka, att här föreslås i motionen att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla att förslag skyndsamt framlägges för riksdagen i fråga om styckning och upplåtelse av därtill lämpliga kronoegendomar. Detta borde väl innebära, att om riksdagen skriver och begär sådana förslag, skall det icke innebära sådana saker, som mycket väl rymmas och kunna utföras inom den nu förefintliga organisationen. I så fall skulle riksdagen skriva till Kungl. Maj:t och begära att Kungl. Maj:t med tillämpande av redan förefintliga bestämmelser måtte gå starkare fram på den eller den linjen.

Ang. styck-
ning och för-
säljning av
kronoegen-
domar.
(Forts.)

Beträffande de riktlinjer, som av herr Ekman framfördes, vill jag påpeka, att de allra flesta, om icke alla, rymmas inom de nuvarande formerna för försäljning av kronojord. Jag vill inte stanna vid detta, som han först uppehöll sig vid, nämligen att vissa domänintendenter emot sökande till egna hemslottet uppträtt på ett synnerligen olämpligt sätt. Detta är naturligtvis en ren regeringssak att se till att vid styckning av jord de personer, som ha hand om detta, bli sådana, som ha intresse av saken och vilja föra den framåt och som överhuvud taget i sin verksamhet kunna bemöta folk på ett lämpligt sätt. Den allmänna opinionen för skapande av egna hem och förvärvande av dessa jordlotter måste här föreligga, och då finnes även inom nuvarande organisation rum för detta. Om vissa domänintendenter behöva utbytas mot andra, är detta en ren regerings- och organisationsfråga.

Jag håller med en del talare om att inom vissa orter kräves mindre passivitet och större aktivitet från regeringens sida. Även detta är emellertid en ren förvaltningsfråga. Den är icke berörd i skrivelsen, och förändringar i detta avseende äro ju icke alls påkallade av att Kungl. Maj:t skall utarbета en plan och framlägga den för riksdagen.

Här Ingeström justerade i någon mån herr Erikssons i Ljusdal påstående om förhållandena i Värmland, men även i den justerade formen vittnar ju avvecklingen av kronodomänerna i Värmland från femtio till tio alldeles tillräckligt kraftigt, om vad som kan nås under nuvarande organisationsformer. Det är alltså inom ramen av den nuvarande organisationen en större vilja och energi att gå fram på de värmländska linjerna, som kan vara påkallad och som jag för min del gärna vill understödja. Jag är viss om att lika väl som högerrepresentanterna inom jordbruksutskottet äro väl högerns representanter i denna kammare i övrigt fullt så intresserade som någon annan för denna rörelses förande framåt. Men man stannar här vid huruvida man för detta ändamål verkligen behöver gå de vägar, som här föreslås.

Herr Ekman framhöll vidare, att i direktiven skulle ingå, att dåligt bebyggda fastigheter skulle speciellt bli föremål för utstyckning. Detta är emellertid precis den väg, Kungl. Maj:t nu går och tillämpar inom ramen av nuvarande direktiv och också lyckas genomföra. Vi ha inom jordbruksutskottet gång på gång fått sådana försäljningsförslag, som just motiverats med att huvudgården varit dåligt bebyggd och skulle kräva ombyggnad, och jordbruksutskottet tillstyrker i regel sådana försäljningsförslag. Detta är alltså ingen ny princip, utan den tillämpas inom ramen av nuvarande bestämmelser.

Likasa med principen att det skall bildas små jordbruk, som herr Ekman anförde som ett av direktiven. Det är väl heller icke någonting nytt, utan det går ju också igen i den jordpolitik, kronan följt vid försäljningen av sina domäner, naturligtvis med större eller mindre aktivitet.

Likasa med äganderätten. Där ha motionärerna mycket tydligt framhållit, som jag anser med rätta, att försäljningen skall ske med äganderätt. Detta skulle jag särskilt vilja ta fasta på. I reservationen säges någonting annat och, som herr Bärge påpekar, ganska oklart. Där äro inga anvisningar givna i denna mycket ömtåliga och svårlösta fråga. Om riksdagen skulle besluta en skrivelse i enlighet med motionärernas yrkande, borde verkligen riksdagen på något klarare sätt angivit vad riksdagen vill, än vad som ligger i reservationen.

Herr Fehr påpekade liksom herr Ingeström, att det är oriktigt att en person skall vara nödsakad att bestämma sig tre år i förväg och att han är bunden, men kronan icke förrän efter tre år. Jag medger, att detta är ett olämpligt tillvägagångssätt, som säkerligen försvårar försäljningen, men icke heller detta är oöverkomligt enligt nuvarande bestämmelser. I jordbruksutskottet, där vi handlägga frågorna om dessa försäljningar, möta vi många gånger för-

slag om att vissa områden skola för styckning undantagas från arrende. Man arrenderar ut på ett år i sänder och förbehåller sig att domänstyrelsen skall efter hand få avyttra dessa områden. Detta sker kanske icke i den utsträckning, man skulle önska, men det föreligger inte något formellt hinder för kronan att med tillämpning av detta tillvägagångssätt försälja sådana små områden.

Jag skulle förstå motionen bättre, om motionären hade begärt en skrivelse, att Kungl. Maj:t med större aktivitet ville främja egnahemsrörelsen inom den plan som finns, och för den händelse några svårigheter vållades av de nuvarande bestämmelserna begära de förändrade direktiv, som därav kunde föranledas. Men då motionärerna icke på något sätt visat, att de nuvarande bestämmelserna utgöra ett hinder för genomförandet av en rationell jordpolitik, då menar jag att skrivelsens avfattning och syfte, sådana de framgå av motionen, icke äro ändamålsenliga och riktiga.

Detta föranleder mig fortfarande, herr talman, att vidhålla mitt yrkande om bifall till utskottets hemställan.

Herr Gustafsson, Per: Det förefaller mig att det i alla fall finnes ett behov att få något ändrade föreskrifter på detta område eller åtminstone en undersökning, om icke vissa olägenheter, som någon gång visat sig vid försäljning av kronojord, kunna undanröjas. Det är säkerligen alldeles riktigt, att det på många håll, särskilt där husen äro dåliga, vore bättre att sälja jorden än att fortsätta med arrendet. Det finns ju bestämmelser, som tillåta en sådan försäljning, redan nu, men som knappast torde vara tillräckliga, och om jag icke missförstått avsikten med detta skrivelseförslag, har syftet tagits rätt så vidsträckt. Det torde i alla fall icke vara någon fara för att avlåta en skrivelse till Kungl. Maj:t.

Emellertid vill jag säga, att när jag lägger min röst för reservationen, anser jag mig däremot icke kunna i alla delar godtaga den föreliggande motiveringen. Det har nämnts här alldeles nyss, att den i vissa avseenden är mycket dunkel, något som jag vill understryka. Vidare anser jag, att jorden alltid bör avyttras under äganderätt. Men det kan ju vara föremål för någon tvekan, vad vissa uttryck i motiveringen här avse.

Jag tror emellertid, att när man får se förslagen, är man bättre i tillfälle att bilda sig ett omdöme om hur de skola verka än för närvarande, och jag tycker att man gott kan gå med på en skrivelse om utredning.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr andre vice talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden gjorde propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu ifrågavarande utlåtandet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet fogade reservationen; och förklarade herr andre vice talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med öfvervägande ja besvarad.

Herr Ekman, Carl Gustaf, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad jordbruksutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 14, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Ang. styck-
ning och för-
säljning av
kronoegen-
domar.
(Forts.)

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid utlåandet fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstningen, enligt av herr *Bergström, David*, jämte 16 av kammarens övriga ledamöter före voteringspropositionens godkännande framställd begäran, medelst namnupprop; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 40;

Nej — 53.

Vid omröstningen röstades

ja av herrar Lindley, Berglund, Stendahl, Hederstierna, von Sydow, greve Lagerbjelke, herrar Berge, Hjalmar Hammarskjöld, Borell, Sederholm, John Karlsson, Oscar Olsson, Thulin, Carl Gustaf Hammarskjöld, Rooth, Johan Bernhard Johansson, Jeansson, Clemetson, Linder, Nils Anton Nilsson, Wohlin, Antonsson, Carl Johansson, Boman, Gustav Hansson, Hallin, Widell, Sundberg, Sandegård, Per Adolf Larsson, Ström, Vrang, Lundell, Strömberg, Georg Dahl, Lindgren, Dalberg, Carl Eriksson, Jonas Andersson och Enhörning; samt

nej av herrar Thorberg, Carl Gustaf Ekman, Julin, von Stockenström, Kobb, Westman, David Bergström, Karl Gustafsson, Oscar Ericson, Per Gustafsson, Ljunggren, Bondeson, Martin Svensson, Bodin, Alexander Nilsson, Elof Andersson, Leander, Pålsson, fröken Hesselgren, herrar Sigfrid Hansson, Isak Svensson, Pettersson, Johan Johansson, von Sneidern, Björnsson, Edward Larson, August Johansson, Bergman, Sandén, Ingeström, Valfrid Eriksson, von Koch, Örne, Gottfrid Karlsson, Petrén, Lyberg, Schedin, Pers, Norling, Norin, Walles, Tjällgren, Johan Peter Johansson, Frändén, Luterkort, Österström, Henrik Andersson, Rosén, Hellström, Winberg, Rogberg, Almkvist och Gabrielsson.

Herrar Klefbeck, Fehr, Carl Svensson, Nothin, Åkerman, Bärge, Larsén, Boberg, Jönsson, Lindblad och Åström förklarade sig avstå från att rösta.

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade propositioner hänvisades dessa, nr 88 till behandling av lagutskottet, nr 125 och 126 till statsutskottet samt nr 127—129 till bankoutskottet.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 7 A, i anledning av vissa av Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande utgifterna för budgetåret 1926—1927 under riksstatens sjunde huvudtitel, innefattande anslagen till finansdepartementet;

nr 39, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag av skogsförsäljningsmedel från utskogen Knappåsen till restaurering av Ekshärads församlings kyrkobyggnad; samt

nr 40, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående användande av överskott i Djurgårdskassan till säkerställande under år 1927 av Ulriksdals kungsgårds förvaltning och drift.

Herr *Lindley* väckte en motion, nr 250, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag till lag om arbetstiden å svenska fartyg (sjöarbetstidslag).

Motionen hänvisades till behandling av lagutskott.

Anmälades och bordlades

statsutskottets memorial nr 23, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om anslag för budgetåret 1926—1927 till riksdagens interparlamentariska grupp; ävensom

första lagutskottets utlåtanden:

nr 8, i anledning av väckt motion om ändring i 12 § lagen om rätt till litterära och musikaliska verk; samt

nr 9, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 1, 13, 14 och 23 §§ i lagen den 30 maj 1919 om rätt till verk av bildande konst, dels ock en i anledning av propositionen väckt motion.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *Hammar skjöld, Carl Gustaf*, för tiden från och med den 22 innevarande månad till och med den 2 nästkommande mars.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 3.40 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.

Söndagen den 21 februari.

Kammaren sammanträdde kl. 7 e. m.; och dess förhandlingar leddes av herr förste vice talmannen.

Efter föredragning av ett från andra kammaren ankommet protokollsutdrag, nr 212, med delgivning av nämnda kammares beslut över dess andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 1, i anledning av väckt motion angående utredning i fråga om meddelande av viss föreskrift rörande kastration av husdjur, beslöt första kammaren hänvisa detta ärende till sitt andra tillfälliga utskott.

Vid föredragning av statsutskottets memorial nr 23, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om anslag för budgetåret 1926—1927 till riksdagens interparlamentariska grupp, godkändes den i detta memorial föreslagna voteringspropositionen.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran första lagutskottets utlåtanden nr 8 och 9.

Herr *Lindhagen* väckte en motion, nr 251, angående krisen i det parlamentariska styrelsesättet och botemedlen däremot.

Motionen hänvisades till konstitutionsutskottet.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 7.04 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.
